

Bibliografja zagraniczna.

**BIBLIOGRAFJA
ZAGRANICZNA**

Bibliografja analityczna studjów i informacji, tyczących się spraw miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie analytique des études et informations relatives aux questions municipales. Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence). — Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

BIBLIOGRAFIA ZAGRANICZNA

Biuletyn Bibliograficzny „Zamieszkałość Miast” Nr 7/1925
Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella ul. Régence Nr. 3-bis.
Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie analytique des études et informations relatives aux questions municipales. Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence. — Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

Bibliografia zagraniczna.

Bibliografia analityczna studjów i informacji, dotyczących się spraw miejskich. Wydawnictwo Międzynarodowego Związku Miast. Bruksella ul. Régence Nr. 3-bis. (Tablettes Documentaires Municipales. Bibliographie analytique des études et informations relatives aux questions municipales. Publication de l'Union Internationale des Villes. Bruxelles, 3-bis, rue de la Régence).—Przegląd dwutygodniowy (Revue bimensuelle).

I. Rozbudowa miast (Urbanisation).

Przemysł i kolonizacja. (Industrie et colonisation). Ogromny wpływ wywiera przemysł na tworzenie się kolonij mieszkalnych; przemysł metalurgiczny, węglowy, fabryki maszyn, jak również handel i transport, zrewolucjonizowały system zakładania kolonij. Autor wykazuje, iż metalurgia, a więc huty i walcownie wpływają na zduszoną koncentrację mieszkań, zaś kopalnie węgla mają tendencję do budowania domów mieszkalnych na większych przestrzeniach. Szczegóły o rozplanowaniu Essen, o którym autor mówi jako o typie wzorowego miasta o charakterze przemysłowym i mieszkalnym. [Herrmann Ehlgotz, Essen. „Industrie und Siedlung“ Berlin, Deutsche Bauzeitung, 11 lipiec 1925 Nr. 55, 25 lipiec 1925 Nr. 59, dodatek Stadt und Siedlung, Nr. Nr. 14, 15, str. 105—112 i str. 113—120, 32 il.].

Kolonizacja z architektonicznego punktu widzenia. (L'urbanisme au point de vue architecture). Sprawozdanie z konferencji Instytutu Brytyjskiej Architektury (Royal

Institute of British Architecture). Różne życzenia architektoniczne w Anglii streszczają się w następujących punktach: 1) konieczność kontrolowania reklam, 2) konieczność ustalenia pewnej publicznej kontroli nad planami domów mieszkalnych. Również położono nacisk na niezbędność uporządkowania sprawy rozrostu miast. Jednym z rozwiązań sprawy, bardzo zachwalanym, jest utworzenie niezależnych centrów gminnych. Sir Morrison, wice-kanclerz Uniwersytetu w Durham zwraca uwagę na brzydotę miast przemysłowych; głównie powstaje przeciwko bogatym dzielnicom, których budowle powinny się przyczyniać do upiększenia miasta; otóż w tych dzielnicach najczęściej widać indywidualny bezład. Mówiąc o konieczności kontroli planów i projektów, M. A. Kean twierdzi, iż zagadnienie polega na wynalezieniu najłatwiejszego sposobu wykonywania tej kontroli. [„Architects views on Town Planning”. London, The Builder, 17 lipiec 1925, Nr 4].

Plany regulacyjne miasteczek i okręgów rolniczych. Anglija. (L'urbanisation des pe-

tites villes et des districts ruraux). Wiadomem jest, iż w Anglii skupienia o liczbie ludności ponad 20.000—muszą obowiązkowo zrobić plan regulacyjny całości. Jest rzeczą znaną, iż wielka ilość miejscowości, z ludnością poniżej 20.000, chętnie stosuje się do „Town Planning Bill”, znajdując dla siebie korzyści w stosowaniu tego prawa. [George L. Pepler, F. S. I. „Town Planning for small urban and for rural districts”. London, The Journal of the Institution of Municipal and County Engineers, 14 lipiec 1925, Nr. 2, str. 62—72].

Projekty dotyczące urządzenia i przebudowy Northampton. Anglja. (Propositions pour l'aménagement et la reconstruction de Northampton). Referat zawierający plan urządzenia miasta i jego okolicy. Część pierwsza zawiera ankietę w sprawie rozwoju miejskiego i zajmuje się historią topografii miasta, warunkami społecznymi, ekonomicznymi i przemysłowymi. Część druga obejmuje projekty urządzeń miejskich, metody i koszty wykonania. Całość jest bardzo zajmująca, gdyż opisuje miasto i jego okolice i zawiera proporcje co do uporządkowania jego rozbudowy, w ten sposób, by rozbudowa ta wpłynęła na przemysłowy rozwój miasta i zabezpieczała jego wygodę i dobrobyt. [Thomas H. Mawson and Sons en collaboration avec Thomas Adams and Longstreth Thompson „Northampton. Proposals for development and reconstruction, Price 15 Sh., 127 str. plany i diagramy].

Rada miejskiego obwodu w Consett. Wstępny referat o projekcie wewnętrznych udoskonaleń w mieście. Anglja. (Conseil du district urbain de Consett. Rapport preliminaire sur un projet d'amélioration intérieure). Consett jest miastem przemysłowym, mającym 13.000 mieszkańców. Dzięki wspaniałomyślności głównej grupy przemysłowej w mieście „Derwent Iron Cy” rada mogła skutecznie wywłaszczenie w wielu miejscach w centrum, tam gdzie arterie ruchu były najwięcej zduszone. Referat zawiera liczne plany i fotografie. Zajmuje się on warun-

kami obecnymi i przewidywaniem przyszłości, oraz urządzeniami wewnętrznymi miasta włącznie z projektami nowych ulic, targów, centrum miejskich interesów, oraz miejscem na nowy kościół. [„Consett Urban District Council. Preliminary Rapport ou International Improvement Scheme”. To obtain from: The Garden Cities and Town Planning Association. London, 3 Gray's Inn Place W. C. 1.].

Plan rozbudowy m. Newcastle. Anglja. (Plan pour l'extensions de Newcastle). Odbitka planu wypracowanego przez R. Burns Dick. Przewiduje on przebudowę centrum miasta w związku z urządzeniem sąsiednich dzielnic, a głównie w związku z urządzeniem ruchu do nowego mostu na rzece Tyne. [„Plan of the future development of Newcastle”. London, The Builder, 17 lipiec 1925, Nr. 4].

Sprawozdanie z planu rozszerzenia m. Splitu w Jugosławii. (Rapport sur le projet d'extension de Split). Szczegóły projektu nagrodzonego na konkursie na plany rozbudowy m. Splitu, liczącego 28.600 mieszk. a zbudowanego na półwyspie Spalato w Falmacji. Nowy plan przewiduje rozszerzenie się miasta na północ, południe i zachód, oraz wzrost ludności do 93.000. [„W. Schurmanns'Gravenhage”. Erläuterungsbericht zum Erweiterungsbau für Split”. Berlin, Die Bau-gilde 1925, Nr. 6. str. 311—314].

Plan Aleksandrii. Egipt. (Le plan d'Ale-xandrie). Plan rozbudowy i urządzenia Aleksandrii przewiduje ludność miasta na 1 milion, oraz obejmuje przestrzeń 36 kilometrów. Główne jego punkty są: a) ruch uliczny, nowe drogi w dzielnicach gęsto zaludnionych, drogi dostępu do przedmieść, b) wolne przestrzenie: parki i place, c) urządzenie przedmieść jako miast-ogrodów, d) rozszerzenie portu. [Paris, La Vie Urbaine 15 luty 1925, Nr. 24, str. 516—518].

Doświadczenie z nową sztuką przy budowie tanich domostw w Belgji. (Une expérience

d'art nouveau et de civisme dans l'habitation à bon marché). Plany domów mających w rzucie poziomym kształty zębów piły i magazyny narożne w nowym mieście Berchem St. Agathe. Oryginalne to rozplanowanie pozwala na dostęp słońca do wszystkich domów o kierunku ogólnym N. S. Domy te „w harmonje”, jak je nazywają lokatorzy, są przez ludność bardzo cenione, gdyż posiadają rozleglejszy horyzont i dużo światła. Plany ogrodów. [Pierre Bourgeois. arch. Bruxelles, L'habitation à bon marché, październik 1925, Nr. 10, str. 182—190, 12 il.].

Urządzenie doliny Flon koło Lozanny. (Aménagement de la vallée du Flon, en aval de Lausanne). Studjum o zasypaniu doliny Flon. Różne projekty. Opisane projekty wykonane przez p. Zbinden, a przyjętego przez miasto. Drogi komunikacyjne. Budowanie na tarasach. Koleje. Architektura. [Ch. Zbinden. Lausanne, Bulletin Technique de la Suisse Romande, 12 wrzesień 1925 str. 229—238, 23 fig.].

Budowie przemysłowe i charakter ogólnego widoku miast. (La construction industrielle et le paysage urbain). Autor w przedmowie daje pogląd ogólny na sprawę nadawania kształtu budowlom przemysłowym. Na kształcie tym powinien się odbijać charakter tych budynków zaczerpnięty z ich typu szczególnego, ich przeznaczenia w tym a nie innym celu. Autor jest profesorem wiedeńskiej „Meisterschule”, gdzie uczniom stara się wszczepić powyższe zasady. Artykuł jest bogato ilustrowany. [Peter Belsrens, prof. Neubabelsberg b/Berlin. Der Neubau, 24 kwiecień 1925, Nr. 8, str. 97—102, 10 il.].

Estetyka fabryk i domów mieszkalnych. (Esthétiques des usines et des habitations). Autor jest zdania, iż domy robotnicze budowane koło fabryki muszą z nią być w harmonji co do stylu architektonicznego, a więc znacznie się różnić od obecnego typu kolonij mieszkalnych; rozwijając swoją myśl, autor podaje projekt kolonji z planami, pojętej według wyluszczonej wyżej zasad.

[Gustav Ludecke, arch. „Industrie- und Wohnungsform”. Berlin, Bauwelt, 26 marzec Nr. 13, str. 305—308, 19 il.].

Teatr miejski pod gołem niebem w Stanach Zjednoczonych. (Un théâtre municipal en plein air). Opisane teatru pod gołem niebem w Salem, Stan Massachusetts, wystawionego w cieniu drzew z widokiem na ocean. Teatr zbudowany jest na 3.500 osób. [Olivier Goodell Pratt. „A municipal outdoor theatre” New York. The Playground, październik 1925, str. 451, 457—458, 2 col. 2 fig.].

Teatr w Kopenhadze. (Théâtres. Danemark). Ciekawe dane o zbudowaniu podwójnej sceny w królewskim teatrze w Kopenhadze. Liczne ilustracje. [Copenhage, Architecten, 30 wrzesień 1925].

O projekcie wzniesienia nowożytniej opery w Amsterdamie, przez T-wo „Wagnervereeniging”. (Projet d'édification d'un théâtre moderne d'opéras à Amsterdam, par la Société „Wagnervereeniging”). Technika i rozplanowanie sceny i orkiestry zostały wypracowane przez prof. Roller i Linnebacha. Obecnie ma być ogłoszony konkurs na sam budynek opery. [Operagebouw te Amsterdam”. Amsterdam, Bouwkundig Weekblad, 17 październik 1925, Nr. 42 str. 492, 15 lin.].

Prace około budowy 3-ch gmachów szkolnych w Maryland. Stany Zjedn. (Exécution des travaux de construction de 3 beaux bâtiments d'écoles). Kilka szczegółów o wyborze 3 architektów, którym powierzono wykonanie planów 3 szkół o tym samym stylu w 3-ch miastach. Każda szkoła ma obejmować 20 klas, jasnych i ciepłych, ogród, szkołę gospodarczą, szkołę przemysłową, refektarz, kuchnię, infirmerję, salę do zebrań itd. Koszt budowy 3-ch szkół wynosić będzie 879.000 dolarów, lub 43 cent. za 1 m³ budowy. Kontrakt z firmą budowlaną zawarty został 30/IX 1925 r. Prace mają być skończone w ciągu roku. [H. G. Perring inż. „Work started on three handsome school buildings”. Baltimore, Municipal Journal, 26

październik 1925, Nr. 20, str. 1—3, 1 col.]. W Nr. 17 tegoż pisma — wrzesień 1925 r. znajduje się opisanie z ilustracjami budynku szkolnego zbudowanego przez tych samych architektów w Roland Park. Szkołę zbudowano na 800 dzieci, kosztem 441.573 dolarów).

Kolonja mieszkaniowa Zehlendorf - West, T-wa „Wohnstättengesellschaft“ m. b. H. Luisenstrasse 32, Berlin. (La colonie d'habitation Zehlendorf-West de la Société „Wohnstättengesellschaft“ m. b. H. Luisenstr. 32, Berlin). Szczegóły o budowie kolonji mieszkaniowej wzniesionej przez T-wo „Wohnstättenges.“ w latach 1923—24. Kolonja ta jest osiedlem, z którego usunięto zupełnie drogi przejazdowe dla ciągłego ruchu kołowego i pieszego, dzięki czemu osiągnięto spokój, ciszę i charakter miejsca odpoczynku dla mieszkańców. Kolonja ta może służyć jako przykład wznoszenia tego rodzaju osiedli. Wnętrze domów odznacza się wielką praktycznością i doskonałym rozmiarem pokoi. [„Die Siedlung Zehlendorf-West der Wohnstättenges. m. b. H. Berlin, Luisenstr. 32“. Berlin, Der Neubau 10 czerwiec 1925, Nr. 11, str. 137—142, 13 il.].

Wystawy, tarasy i ruch uliczny. (Circulation, terrasses et étalages). P.P. Lemarchaud i F. Laurent podali projekt rozwiązania zagadnienia ruchu ulicznego na bulwarach w ten sposób, by pod ziemią urządzić drogi dostępne przez swój plan pochylony, dla wjazdu wozów automobili i pieszych. Autorzy są zwolennikami zniesienia tarasów wychodzących na ulicę i występów powodowanych wystawami sklepowymi, gdyż zniesienie tak jednych jak i drugich, przyczyniłoby się do rozszerzenia chodników. [I. H. Paris, Bâtiments et Travaux Publics, 15 październik 1925, Nr. 81, 1 str.].

Podziemna droga jezdną w San-Francisco, Kalifornia. (La voie charretière souterraine de Market street à San-Francisco. Opis drogi podziemnej dla pieszych i wozów, zbudowanej w miejscu ogromnie ruchliwym

(140.000 przechodniów i 12.000 wozów pomiędzy 7-ą rano i 6-ą pp.). Roboty ogromnie utrudniały napotkane piaski ruchome. Koszt budowy wyniósł przeszło 342.000 dolarów. [„Vehicular subway under Market street in San Francisco“ New York, Engineering News-Record, 1 październik 1925, str. 548 — 549, plan i przecięcie].

Przecięcia ulic i ulga w ruchu ulicznym. (Intersections de rues et allégement du trafic. Plany typów najbardziej polecanych, szkice pomocnicze. [„Street intersections and traffic relief“. New York. The American City, październik 1925, str. 411—412, 6 ill.].

Rozbudowa regionalna i ulepszenie dróg. (Urbanisation régionale et amélioration des routes). Referat przygotowany na kongres Wystawy drogowej i prac publicznych. Referat omawia sprawy ruchu ulicznego. Autor artykułu pracował w Birminghamie, gdzie zbadał doskonale system dróg komunikacyjnych podwójnych, o ruchu w jedną stronę; z doświadczeń swoich autor wnioskuje, iż drogi tego systemu są najlepsze dla tych miejsc, gdzie ruch kołowy jest szybki i duży, a bezpieczeństwo publiczne musi być zachowane. Autor zaleca następujące szerokości dróg: drogi główne—120 stóp, drogi drugorzędne — 80 stóp, [Humphries, City Engineer, Birmingham. „Regional Planning and Road Improvement“. England, Roads and Road Construction, 1 grudzień 1925, str. 36].

Rozplanowanie wolnych przestrzeni wewnątrz miasta i na jego krańcach. (La disposition d'espaces libres de verdure à l'intérieur et à proximité des villes). Według autora zagadnienie całe urbanizmu polega na stworzeniu w mieście wolnych przestrzeni. Autor podaje następujące szczegóły objaśniające przeznaczenie wolnych przestrzeni: 1) w środku miasta: place do gier, zielonce, parki; 2) na zewnątrz: lasy i trawniki, ogrody warzywne, grunta uprawne, pola wyścigowe, stadjony, pola lotnicze, cmentarze. [J. Stubben, dr. inż. „Die Anordnung der Grünflächen in und bei den Städten“. Ber-

lin, Deutsche Bauzeitung, 30 maj 1925, Nr. 43—44. Dodatek: Stadt und Siedlung, str. 86—88].

Wyniki konkursu T-wa „Bouwkunst en Vriendschap“ w Rotterdamie. (Les questions de concours de la Société „Bouwkunst en Vriendschap“ à Rotterdam). Sprawozdanie jury, które osądziło 31 projektów na temat: budowa sali koncertowej i konserwatorium, oraz 61 projektów przysłanych na zapytanie: miejsce do gry w tenisa. Konkurs ten urządzony był w 40-letnią rocznicę istnienia T-wa. [„Prijsvragen van „Bouwkunst en Vriendschap“ te Rotterdam“. Amsterdam, Bouwkundig Weekblad, 26 grudzień 1925, Nr. 52, str. 590—602].

Ułatwienie możliwości czytania dla ogółu ludności. Anglja. (Facilités de lecture pour le public). Opisanie 2-ech nowych pomocniczych bibliotek w Nottingham, wznoszonych przy pomocy „Miners' Welfare Fund“ (Fundusz przeznaczony dla szerzenia dobrobytu między górnikami) na życzenia wyrażane przez górników. Biblioteka centralna liczy 170.000 tomów i w 1924 r. zanotowała 700.000 pożyczek książek. [„Public reading facilities“. London, The Municipal Journal, 9 październik 1925, str. 1477, 2 il. 2 kol.].

Projekt regionalnej rozbudowy East Kent w Anglii. (Projet d'urbanisation régionale de East Kent). Bardzo szczegółowe sprawozdanie z prac regulacyjnych w nowym okręgu górniczym w Kent. Okolice te sławne są przez swoje wody lecznicze i archeologię. Sprawozdanie jasno przedstawia cechy charakterystyczne tej części kraju i zastanawia się nad dalszym rozwojem w ten sposób, by nowe kopalnie cech tych nie zmieniły. Studium omawia: opady atmosferyczne, topografię, geografię pokładów ziemi, geologię z punktu widzenia ekonomicznego, rolnictwo i roślinność, archeologię, administrację, higienę, mieszkania, przemysł, komunikację i środki przewozowe, wolne przestrzenie i ochronę przyrody, miejsca kąpielowe, stare zabytki. Część druga studjum dotyczy spraw przyszłości, a więc: rozwoju

miast, portów, zaludnienia, środków przewozowych, wolnych przestrzeni, spraw kopalnianych, wodociągów i kanalizacji, zawiera uwagi ogólne, społeczne i wychowawcze, oraz metody organizacyjne. [P. Abercrombie. „East Kent Regional Planning Scheme“ 113 str. obficie ilustrowanych, 32 pl. Wydawcy: Mrs. Hodder i Stoughton Ltd. London 20, Warwick Square. Cena 10 sh.].

Zagadnienie przestrzeni zajętych przez koszary i regulacja Castro pretorio. Włochy. (Le problème des espaces occupés par les casernes et l'aménagement du Castro pretorio). W Rzymie znajduje się kilka budowli wojskowych, zajmujących w centrum miasta przestrzeń 215.000 m². Obecnie powstał projekt umieszczenia wojska w innej dzielnicy i urzędzenia terenów zajętych pod koszary. Projekty urzędzeń tych terenów. [„Il problema delle aree occupate dalle Caserne e la sistemazione del Castro pretorio“. Rzym, Capitolium lipiec 1925, Nr. 4, str. 214 — 217, 4 il.].

Zastosowanie zoniingu w miejscowościach zabudowanych. (Le zoning des districts bâties). Memorjał przygotowany przez Instytut urbanistyczny na żądanie Rady Hrabstwa Londynu. Memorjał wyjaśnia dlaczego jest pożądanem by kontrola wysokości domów i gęstości zaludnienia, obecnie stosowana do części niezabudowanych, odnosiła się również do miast i dzielnic dawniejszych. [„Zoning Built-up Areas“. London, Journal of the Town Planning Institute, sierpień 1925, Nr. 10].

Plan i struktura dwupiętrowej ulicy w Chicago. (Plan et structure d'une rue à double étage à Chicago). Opisanie ulicy piętrowej mającej zastąpić wszystkie ulice na południowym brzegu rzeki. Koszt tej budowy z żelazo-betonu wyniesie około 10 milionów dolarów. Połowa robót już jest wykonywana. Opisanie metod używanych przy budowie, oraz opisanie dozowania cementu. [„Design and Structure of double-deckstreet, Chica-

go". New - York, Engineering News - Record, 15 październik 1925, str. 632—635, 6 il., 22 październik 1925, str. 662—665, 8 il.].

Ruch uliczny w miastach: ulice piętrowe. (La circulation dans les grandes villes: rues à deux étages: le loop de Chicago). Sposób użycia ulic piętrowych, przykłady z Chicago. Podniesienie ulicy West-Street. Krytyka tego systemu. Parter domów pozbawiony powietrza i światła traci na wartości. Estetyczny punkt widzenia. Drogi podziemne nie mają tych wad, pociągają jednak za sobą ogromne koszty budowy. [P. Caufournier. Paris, Génie Civil, 16 styczeń 1926, str. 61—64, 10 il.].

Zasady których należy przestrzegać przy zakładaniu placów do gier. (Principes à observer pour l'installation de plaines communales de jeux). Małe miasta powinny zakładać w pobliżu od miasta place do gier i sportów. Należy zawsze liczyć, iż z tych urządzeń korzystać będzie czwarta część ludności. Przy zakładaniu terenów pokrytych trawą, trzeba liczyć 5 m² na mieszkańca. Hala gimnastyczna musi być obliczoną na podstawie: 0,1 m² na mieszkańca. Przy budowie pływalni trzeba liczyć 300 m³ na 15.000 mieszk. Place do gier przeważnie muszą być poświęcone terenowi do football'u. Obok tego terenu powinny znajdować się inne place na ćwiczenia, szatnie i prysznice. [„Grundsätze der Spielplatzbaupolitik der Gemeinden“. Hannover, Bauamt und Gemeindebau, 14 sierpień 1925, Nr. 17].

II. Sprawy mieszkaniowe (Habitation).

Międzynarodowe Stowarzyszenie dla budowy gmachów i prac publicznych. Międzynarodowy konkurs N. R. Messenger na napisanie pracy opisującej środki mające ułatwić budowę mieszkań dla klas średnich i intelektualnych. (Fédération internationale du Bâtiment et des Travaux publics, Concours international N. R. Messenger, ayant pour objet un mémoire décrivant les moyens aptes à favoriser la Construction des immeubles pour classes moyennes et intellectuelles).

Program konkursu. Każda praca winna być podzieloną na 4-y części: a) środki administracyjne lub prawodawcze zalecone dla ułatwienia budowy takich domów, b) przedstawienie sposobów finansowania (pożyczki, koszt stawiania domów, wydajność), c) nowe środki i sposoby budowania, pozwalające na obniżenie cen kosztu. Szkice. d) wnioski. [Paris, Bâtiments et Travaux publics, 27-y wrzesień 1925, Nr. 78].

Zagadnienie mieszkaniowe w Wiedniu. (Le problème du logement à Vienne). Wstrzymanie ruchu budowlanego w Wiedniu w czasie wojny doprowadziło do braku 80.000 mieszkań w mieście. Już przed wojną warunki mieszkaniowe były złe, a domy koszarowe, gdzie mieszkało, uragały wszelkim pojęciom higieny. Autor pisze o zadaniach władz miejskich, w sprawie mieszkaniowej, oraz opisuje ich program polepszenia warunków w tej dziedzinie, przez zbudowanie 25.000 mieszkań w ciągu lat 5-tych, przy pomocy podatku budowlanego wprowadzonego w życie I/II—1923 r. Władze miejskie zachęcają do budowy kolonij i stwarzania kooperatywy kolonizacyjnych. Dyrektywy z punktu widzenia społecznego, dostosowane do budowy małych mieszkań. [Jacob Meth. „Das Wohnungsproblem in Wien“. Wien, Oesterreichische Gemeindezeitung, 15 lipiec 1925, Nr. 14, str. 518—522].

Budowanie we Włoszech. Prawo z 10/VIII—1925 r. (La construction en Italie. Le décret loi du 10 août 1925). Referat poprzedzający dekret wykazuje braki i trudności wpływające z obecnego ustroju zwalniającego od podatków (na 20 lub 25 lat) budynki skończone przed 31 grudnia 1926 r. [Paris, Bâtiments et Travaux publics, 15 październik 1925, Nr. 83, str. 2].

Zagadnienie mieszkaniowe w Holandji (La question des logements en Hollande). Myślano początkowo, iż z chwilą wejścia w życie prawa o mieszkaniach, próśby o awanse na budowę będą szczególnie liczne w miastach. Początkowo jednak chętniej budo-

wano na wsi, niż w mieście. Przed rozejmem udzielano skąpo pożyczek budowlanych, sytuacja zmieniła się dopiero po zawarciu pokoju, i kapitały zaczęto lokować w budowlach. W tej epoce popełniono liczne błędy, które przypisać należy brakowi należytej organizacji w nadzorze rządowym odnośnie do higieny publicznej, jak również brakowi myśli, obejmującej położenie. Jednym z głównych błędów było zszematyzowanie wymagań stawianych przy udzielaniu subsydjów budowlanych, bez względu na miejsce, w którym dom miał powstać. Zaczęto się opierać w tym wypadku nie na praktyce lub kompetencji, lecz jedynie na teorii. W przeszłości należy w większym stopniu uwzględnić warunki miejscowe przy określaniu w jakich proporcjach mogą budować gminy, kooperatywy i osoby prywatne. [Dr. H. I. Romeyn. „De Woningvoorziening“ s'Gravenhage Het Bouwhedrijf, sierpień 1925, Nr. 8, str. 283, 7 col.].

Niemieckie prawo o komornem (La loi sur les loyers du „Reich“ allemand). Prawo z marca 1922 r. zastrzegło, iż komorne będzie w ciągu 4-tych lat podnoszone jedynie w granicach niezbędnych wydatków, które ponosić musi właściciel domu. Dopuszczono wolność zawierania umów, lecz każda umowa o komorne inne, niż komorne prawne, jest uważana za nieistniejącą, jeśli zyski z niej płynące stają się lichwiarskimi. Władze miejskie mogą określać zasadnicze komorne oraz wysokość dodatków płaconych na świadczenia. [Henri Sellier. Paris. La Vie Urbaine, 15 luty 1925, Nr. 24, str. 481—493].

Domy stalowe w Anglii. (Les maisons en acier en Angleterre). Dużą przeszkodą w ruchu budowlanym w Anglii jest brak wykwalifikowanych robotników oraz wysokie płace. By temu zaradzić, obmyślono nowy sposób budowania bez pomocy robotników budowlanych. Części budowli są tak z fabryki wypuszczane, iż nawet niewykwalifikowany robotnik może je łączyć za pomocą warsztatu i śrub, które się łatwo przykręca. Została

wydana ustawa, iż ci robotnicy otrzymywać będą płace równe placom, otrzymywanym przez robotników niewykwalifikowanych pracujących w danej miejscowości. Szczegóły o rodzaju mieszkań najbardziej poszukiwanych w Stanach Zjedn. i Anglii. Znajomość tych potrzeb ułatwia wykonanie typów domów serjami—w sposób przemysłowy. Autor wymienia 5 warunków zasadniczych tego rodzaju domów, oraz podaje szczegóły konstrukcyjne różnych typów stalowych domów. [Carl Fest, Reg. Baumeister. Essen. „Stahlwohnhäuser in England.“ Berlin, Deutsche Bauzeitung, 26 wrzesień 1925, Nr. 77, str. 154—159, 13 il.].

Typ domów dla kolonij mieszkalnych, mogących być powiększonymi (La maison aggrandissable pour colonies d'habitations). Reprodukacja typu domu budowanego w trzech okresach czasu. Szczegóły. Każda część lub okres przedstawia typ wykończony zewnętrznie i wewnętrznie. Dodanie nowej części budynku nie wymaga żadnych zmian w części już istniejącej. Koszt budowania w okresach: 1-y=6.200 marek, okres 2-gi=4.000 mk., okres 3-ci=4.600 mk. [„Das erweiterungsfähige Siedler Wohnhaus.“ Berlin, Der Neubau, 10 październik 1925, Nr. 19, str. 246—249, 14 il.].

Zagadnienie mieszkaniowe w Stanach Zjednoczonych. (Le problème de l'habitation aux Etats-Unis). Procent posiadaczy własnych domów jest w Ameryce większy niż w innych krajach. Autor opisuje domy jednorodzinne, budowane najczęściej z drzewa, opasujące takie miasta jak New-York, Filadelfja, Pittsburg, Baltimore i t. d. Kupno takiego domu uskutecznia się przez wypłacenie pewnego zadatku. Rozkład domu jest zupełnie zadawalający, kuchnia jest doskonale urządzona, każde mieszkanie ma łazienkę, strych i piwnice. Brak tylko często ogrodów koło domu. Większość robotników mieszka w b. złych warunkach: Chicago, Pittsburg, Washinton, Baltimore mają domy-nory o wiele gorsze niż Europa; w New-Yorku jest jeszcze gorzej.

W latach powojennych nie zrobiono nic zgoła w kierunku poprawy tych warunków, co się tłumaczy niechęcią wrodzoną władz do wszelkiej interwencji. W ostatnich latach osoby prywatne rozwinęły dużą działalność budowlaną. [Fr. A. Keppler. „Het Woningvraagstuk in Amerika“. Amsterdam, Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw, wrzesień 1925, Nr. 9, str. 233, 6 kol.]

Zarządzenia dotyczące udzielenia hipotek wypływające z podatku mieszkaniowego na cele budowlane. Niemcy. (Directives pour l'octroi d'hipothèques provenant de l'impôt en faveur de la construction). Według nowych zarządzeń pruskich ministrów skarbu i op. społecznej, opartych na dekrete z 1925 r., pożyczki hipoteczne dla jednego domu nie mogą przekraczać sumy 3—5.000 mk. Przedtem można było uzyskać pożyczkę wynoszącą 100% wartości budowlanej, obecnie prawo zezwala tylko na 66²/₃%. Procenta ustalone 3% do czego dochodzi 1% amortyzacji. [Richtlinien für die Gewährung von Hauszinssteuer-Hypotheken. Berlin, Der Neubau 10 maj 1925, Nr. 9, str. 123].

Jak zachęcić do dobrego urządzenia domu (Comment encourager une bonne installation de l'habitation). Jest w Holandji Stowarzyszenie „Advies Bureau voor Woninginrichting“ (biuro porad dla urządzeń mieszkań). Stowarzyszenie to propaguje udoskonalenia urządzeń domowych, przez organizowanie wystaw, konferencje odpowiednie i porady. Poza tem „Centrale Cooperatie voor Woninginrichting“ usiłuje zachęcić ludność do używania mebli prostych a praktycznych. Te dwie organizacje wzajemnie się dopełniają; meble dostarczone przez tę drugą organizację są tanie, lecz należy je wyrabiać serjami, by cenę ich jeszcze więcej udostępnić. Oba te stowarzyszenia pracują w porozumieniu z towarzystwami budowy tanich domów. [„Hoe een goed woninginrichting te bevorderen“. Amsterdam, Tijdschrift voor Volkshuisvesting en Stedebouw, październik 1925, Nr. 10, str. 266, 4 kol.]

Jak architekt zaoszczędza węgiel? (Comment l'architecte économise-t-il le charbon?). Wpływ architekta na zaoszczędzanie paliwa. Jestto możliwe przy budowie, gdy się uważa by nie tracić zbyt wiele ciepła, oraz przy wyborze materiałów, których wytworzenie nie wymaga wielkiej ilości węgla. Dane co do zadania budowlanego dotyczące ogrzewania pokoi. O tym ważnym punkcie należy pamiętać tak przy tworzeniu planu domu, jak i przy jego wznoszeniu. [Wie spart der Architekt Kohle? Berlin, Bauwelt 30 lipiec 1925, Nr. 31, str. 728—729].

Ogrzewanie idealne: ciepłe ściany. (Le Chauffage idéal: la paroi chaude). Ogrzewanie mieszkania zapomocą pieca wytwarza ciepły prąd powietrza: mury pozostają zimne przy tym systemie. By temu zapobiec, należałoby stworzyć inny rodzaj ogrzewania, a mianowicie mury puste wewnątrz, gdzieby mogło krążyć ciepłe powietrze, i tym sposobem zimno byłoby scentralizowane przed przecieknięciem murów. Opisanie ścian tego rodzaju. [Beinther, Königsberg. „Der Idealkörper: die warme Wand“. Berlin, Bauwelt 6 sierpień 1925, Nr. 32, str. 757, 2 il.]

Wyrób i użycie cegieł krzemionkowych. (Emploi et fabrication des briques de silice). Cegły krzemionkowe są używane w przemyśle do pieców syst. Martin-Siemens, hut szklanych, pieców koksowych i gazowych. Cegły te mają następujące zalety: topliwość przy wysokiej temperaturze, wielka mechaniczna wytrzymałość na wysoką temperaturę. Dla osiągnięcia tych zalet należy uważać na gatunek surowca, który po zmieleniu i zgnieceniu powinien mieć ziarnka od 5—6 mm. i miał bardzo delikatny. Mieszanie materiału musi być staranne, a wyrabianie cegły musi być ręczne. Stopniowe wypalanie dochodzi do 1.400^o temperatury, którą należy podtrzymywać w ciągu 24-ch godzin, unikając dopływów powietrza. [M. Jordan. Paris, Chaleur et Industrie, marzec 1925, w/g „La Vie Technique et Industrielle“, wrzesień 1925, Nr. 72, str. 401].

Szybkie mierzenie na budowie pęknięć cegieł. (Détermination rapide sur chantier du module de rupture de briques). Opisanie przenośnego aparatu używanego w Ameryce do szybkiego obliczania pęknięć cegieł. Przyrząd składa się z belki poziomej, której środek utworzony jest przez cegłę próbowaną, oraz z koszyczka dźwigającego obciążenie cegły, a umieszczonego pod nią. Obliczenie pęknięcia dokonuje się zapomocą formułki. [Paris, Revue des Matériaux de Construction et des Travaux Publics, sierpień 1925, Nr. 191, str. 172—173 B. 3 fig.]

Nowoczesna cegielnia amerykańska. (Briqueterie moderne américaine). Cegielnia „Ohio Clay Co“ w Cleveland, zbudowana w 1925 r., zużywa glinę z pokładu łupkowego; cegłę przewożą wagoniki mieszczące przeszło 2.000 szt. do specjalnej suszarni. Wypalanie odbywa się w piecu syst. Harrop. Cegła jest b. dobrego gatunku. [J. C. Robson. Paris, Revue des Matériaux de Construction et des Travaux Publics, sierpień 1925, str. 174 B do 176 B, 2 fig.]

Wyrabianie cementu przy zachowaniu b. ścisłych przepisów. (Livraison de béton avec réglementation sévère). Pomimo uproszczeń w przepisach, odporność materiału może być otrzymaną dzięki zachowaniu wszelkich warunków przy dodawaniu wody, stosownie do wyników jakie się chce otrzymać. Opisanie przyrządu regulującego wodę i cement, oraz aparatu do mieszania. [„Furnishing concrete by a strength specification“. New-York, Engineering News Record, 22 październik 1925, str. 674—677 3 fig.]

Wyrabianie naprzód części żelazo-betonowych. (Du béton armé éléments moulés au préalable). Drzewo używane do robót żelazo-betonowych ogromnie powiększa ceny kosztu żelazo-betonu; można czasem niektóre części żelazo-betonowe wyrobić naprzód, sposobem uproszczonym, i następnie ustawić je zapomocą przyrządów do podnoszenia (wind, żórawi i t. p.). Autor studjuje szczegółowo najlepsze sposoby wyrabiania słupów żelazo-betonowych. Można na ziemi

wyrabiać podłogowe belki z żelazo-betonu; najlepsza jest forma T, wybraną ona została przy budowie wybrzeża Kénitra. Można też wyrabiać podłogi żelazo-betonowe, oraz narzutki. System ten da się jeszcze zastosować przy następujących wyrobach: a) dachówki żelazo-betonowe wielkich wymiarów, z siatki stalowej krytej powłoką bogatą w cement, b) przewody, c) kadłuby s'atków. [Zaraby inż. Paris, Bâtiments et Travaux Publics, 4 październik 1925, Nr. 80, str. 3, 11 październik 1925, Nr. 82, str. 3, 18 październik 1925, Nr. 84, str. 4].

Jak uniknąć tworzenia się kurzu na podłogach cementowych. (La suppression de la formation de la poussière des revêtements en ciment). Wszelkie powierzchnie pokryte cementem, specjalnie podlegają wytwarzaniu się kurzu, bardzo szkodliwego w miejscach pracy aparatów i maszyn, gdzie ludzie stale narażeni są na wchłanianie kurzu. Jest jednakże środek zapobiegający tworzeniu się tego kurzu: kwas krzemowy koloidalny, który łączy się z cementem i wytwarza jedną masę. Pokost taki odporny jest na tarcie i jest nieprzepuszczalny. Wyniki daje doskonale przy stosunkowo małych kosztach, i łatwym użyciu. Fabrykanci: Henkel i Cony A. G. Düsseldorf. [W. Furthmann arch. „Die Verhinderung der Staubentwicklung an Zementfussböden“. Wien, Oesterreichische Gemeinde Zeitung, 15 październik 1925, Nr. 20, str. 772.

Nowoczesne budownictwo drewniane w Norwegji (La construction moderne en bois). Uwagi ogólne. W 1920 r. ujawnił się duży postęp przez wprowadzenie klamer systemu „Bulldog.“ Klamry te robi się zazwyczaj ze stali tłoczonych; doskonale wzmacniają one wszelką budowę drewnianą przy pomocy nitów. Przy ścieśnianiu nitów zęby, w które zaopatrzone są klamry, wgłębiają się w drzewo, i dają znakomite wyniki, wzmacniając budowę drewnianą. [C. Theodorsen. Paris, La Vie Technique et Industrielle, dodatek do numeru październikowego, 1925, str. 133—135, 4 fig.]

Budowa i ustalanie typów mieszkań (Construction et établissement de types d'habitations). Autor wyjaśnia, jaka jest różnica między typem budowlanym a standaryzacją. Typ tworzy się przez zebranie bez planu uprzedniego pewnych ważnych cech charakterystycznych, do których dodać można pewne cechy charakterystyczne dodatkowe, bez utraty cech głównych. Standaryzacja zaś ustala naprzód, ze ścisłością matematyczną, pewne cechy charakterystyczne. Zalety oszczędnościowe typów budowlanych ustalonych, które też zalecać można ze względów estetycznych. Poza to budowniczy, szczególnie nie bardzo wprawny, opierając się na typach obliczonych i z góry przewidzianych, unika wielu błędów konstrukcyjnych; typy przyjęte oszczędzają też architektowi dużo czasu i wysiłków, pozwalając na lepsze opracowanie wnętrz mieszkań tak bardzo dotychczas zaniedbanych. [Gustaw Wolff, Baudirektor, Münster. „Wohnungsbau und Typisierung.“ Berlin, Deutsche Bauzeitung, 26 sierpień 1925, Nr. 68, str. 537—539].

Przewodnik informujący o najlepszych typach domów w Stanach Zjednoczonych (Guide pour de meilleurs homes aux Etats-Unis). „Better homes in America” jest instytucją wychowawczą, utworzoną w 1922 r. przez panią William Brown Meloney. Od 1923 r. przewodniczącym instytucji jest Herbert Hoover. Celem instytucji jest nie tylko pobudzanie do budowy mieszkań dostępnych dla wszystkich, wygodnych, ładnych, praktycznych i zdrowych, lecz także przekształcanie domów starych na mieszkania wygodne i zdrowe. Instytucja współpracuje z władzami i organ'zacjami miejscowymi. Typy domów przez T-wo zbudowanych wynoszą od 175 do 6.750 dolarów. Broszurka o działaniu T-wo jest obficie ilustrowaną i służyć może jako ciekawy materiał do badań. [„Guidebook of Better Homes in America.” Washington. Wydawnictwo T-wo Better Homes in America, 1653, Pennsylvania Avenue, Washington, D. C. październik 1925, Nr. 10, str. 72, 31 fig. Cena 10 cent.].

Ogrzewanie w tanich domach miejskich w Bordeaux. (Le chauffage dans les habitations à bon marché de la ville de Bordeaux). Opisane systemu ogrzewania zapomocą pieca-kotła, wynalezione przez p. d'Welles inż. arch. miejskiego w Bordeaux. Piec tego systemu umieszczone są w 55 mieszkaniach miasta Galliéni w Bordeaux. [Bruxelles, Habitation à bon marché, listopad 1925, str. 197—200, 3 fig.].

Przepisy budowlane. Holandia. (Réglementation de la construction). Należałoby w Holandji wprowadzić większą jednolitość do przepisów budowlanych; w Assen przepisy wymagają dla mieszkań kubaturę minimum 32,4 m³, w Leeuwarderadeel — 54 m³; we Vlachtwedde wysokość wymagana piętra wynosi 2,40, w Nouvel Amstel—3,25 m. Różnica ta w przepisach w pewnej mierze wy tłumaczyć się daje warunkami miejscowymi. Do prawa budowlanego należałoby wstawić również artykuły, dotyczące estetyki mieszkań i ich utrzymania. [C. Hoogendijk. „Bouw verordeningen.” Rotterdam, Bouwen, październik 1925, Nr. 3, 3 kol.].

Cement rozpuszczony (Le ciment fondu). Cement rozpuszczony jest stosunkowo ubogi w wapno. Porównanie jego składu ze składem sztucznych Portland-cementów. Surowiec użyty do fabrykacji zawiera materiał wapienny o sporej zawartości węgla wapnia. Surowiec pali się w piecach specjalnych o temperaturze 1.500°. Cement ten ma następujące właściwości: 1) dużą odporność i doskonałą stałość, 2) odporność na wodę morską i wody siarczano-wapienne. Wyliczenie innych jeszcze zalet tego materiału pierwszorzędnego, lecz drogiego. [G. Dantrebände. Paris, Chaleur et Industrie, maj 1925, wg. „La Vie Technique et Industrielle” październik 1925, Nr. 73, str. 41—43].

Sposób fabrykowania kolorowych zapraw hydraulicznych. (Procédé pour la fabrication de mortiers hydrauliques colorés). Opisane nowego, patentowanego sposobu farbowania zaprawy hydraulicznej. Nowy ten sposób

oparty jest na systemie wyrabiania hydraulicznej zaprawy gipsowej, opatentowanej przedtem przez tego samego wynalazcę. Przy wyrabianiu zaprawy kolorowej, gniecie się materiał, dający właściwy i żądany kolor, i dodaje się następnie do gipsu i piasku, miesza się razem bardzo dokładnie i grzeje się w temperaturze od 800—1.000°. Zaprawa taka doskonale łączy się z cementem, nie zmienia się pod wpływem światła i powietrza, i nadaje się na tynki zewnętrzne. Może być użyta do wszystkich robót, do których używa się gipsu. [Huth, arch. Hamburg, Bau-Rundschau, 15 luty 1925, Nr. 3, str. 25, 1 kol.].

Oszczędna budowa. Różne materiały i kompozycja. (La construction économique. Matériaux et compositions divers). Książka ta poświęconą jest zbadaniu najrozmaitszych materiałów zastępujących obecnie dawniejsze materiały budowlane. Zastąpienie materiałami surowymi—materiałami wypalonymi i materiałami surowymi sztucznymi—materiałami surowych naturalnych. Szybki sposób budowania. Autor omawia najrozmaitsze typy cegieł i materiału użytego do ich fabrykacji (głina, lasz, żuźle, fibro-cement, xylolit, trociny drzewne, torf i t. p.) oraz materiały, zastępujące cement i gips przy tynkowaniu. Rady praktyczne, odnoszące się do wytwarzania tych materiałów. Pracy takiej dotychczas było brak, gdyż uwagi praktyczne i opisy rozrzucone były po czasopiśmie fachowych. Obecnie wszystkie wiadomości zebrano i usystematyzowano w rozdział, z których każdy jest dokładnym studjum danego przedmiotu. [M. Vugnon. 1 tom, 150 str. 56 fig. Cena: 26 fr. Wydawca: Matériaux de construction, 148, Boulv. Magenta, Paris].

Płyty Enso. Finlandja. (Plaques Enso). Finlandja w ⁴/₅ jest pokryta lasem. Obecnie rozwija się tam przemysł mogący wydobyć wielkie bogactwo z materiału drzewnego. Ciasto drzewne, systemu Enso, używane tam jest do wyrobu płyt o 3 mtr. długości, 1,40 mtr. szerokości i 4—4,5 mm. grubości. Płyty te używa się do wykładania ścian; są

one doskonałym środkiem izolującym. Przykłady ilustrowane użycia płyt. [„Ensoplatten.” Berlin, Die Baugilde, 22 listopad 1925, str. 1469, 4 il.].

Budowa domków celem nauczania konstrukcji domów i urządzeń wnętrz. (Cottages d'instruction et de l'enseignement du home). Opisane typów domów budowanych przez uczniów szkół publicznych w Stan. Zjedn. a mających na celu obznajmienie z budową. [Ford and Halbert. „School cottages for training in home-making.” Washington, Better homes in America, październik 1925, broszura Nr. 9, 36 str., 16 fig. Cena 10 cent.].

Mieszkania urzędników miejskich w Rzymie. (Les habitations des employés communaux de Rome). Kooperatywa „Istituto cooperativo per le case dei dipendenti del Comune di Roma” nabyła wielkie tereny (55.000 m²) w Rzymie, i zbudowała domy dla urzędników komunalnych. Kooperatywa powstała w 1922 r. miała początkowo trudności z powodu braku kapitałów. Dzięki kredytowi 20 milj. lir, mogła jednak pobudować 480 mieszkań o 2.478 pokojach. [Le Case per i dipendenti del comune di Roma”, Rzym, Capitolium, lipiec 1925, Nr. 4, str. 226—234, 8 il.].

III. Wody, ścieki, nieczystości (Eaux, égouts, immondices).

Wozy ciężarowe zaopatrzone w narzędzia niezheďne w czasie powodzi. (Camions à outillage pour inondations). Cały szereg miast niemieckich, podlegających powodziom periodycznym, dodał do swoich wozów ciężarowych urządzenia i materiał potrzebny w razie wypadku powodzi; wozy te z urządzeniem mogą być użyte w każdym czasie przy zawiadomieniu o katastrofie. Ilustracja takiego wozu zbudowanego przez Zwickauer Fahrzeugfabrik. Wóz zawiera łódeczki pontonowe na wszelki wypadek, 100 worków piasku do budowy tamy, reflektory karbidowe, węże gumowe, pasy ratunkowe i t. d. [„Hochwasser Gerätewagen”. Feudingen, Die

Städtereinigung, 15 sierpień 1925, Nr. 15, str. 366, 1 il.].

Zaopatrzenie Hamburga w wodę dawniej i dziś. (L'alimentation en eau potable à Hambourg dans le passé et aujourd'hui). Historia zaopatrywania miasta w wodę, głównie dotyczy urządzeń studzien prywatnych i studzien wiejskich (od XIV w.) oraz wodociągów na Alsterze i Elbie. Hamburg był pierwszym miastem niemieckim, które w 1849 r. zostało wyposażone w centralną sieć wodociagową, t. zw. „Stadtwasserkunst“. Centrala ta zaopatrywała miasto w oczyszczoną wodę rzeczną. Zbudowanie stacji filtrów w 1893 r. skompletowało system oczyszczania wody; od tej pory miasto ma wodę filtrowaną czystą i zdrową. Opisanie działania filtrów. Szczegóły o stopniowym wzrastaniu zawartości soli i twardości wody z Elby, jak również zmian temperatury wody. By temu zaradzić, zbudowano w 1905 r. stację pomp dla pompowania wód podziemnych, które mieszają się z wodą z Elby filtrowaną na piasku; wody te dostarczają 20% wody używanej przez miasto. Krótki opis dostarczania wody miastom Bergedorf i Cuxhafen oraz okolicy Hamburga. [Otto G. Nachtigall. „Hamburgs Wasserversorgung einst und jetzt“. Berlin, Technisches Gemeindeblatt, 1 maj 1925, Nr. 2—3, str. 18—21, 20 maj 1925, Nr. 3 str. 39—40].

Mury grobli we Włoszech. (Les murs de réservoirs en Italie). Analiza 2-ch typów tam, drukowana w „Annali dei Lavori pubblici“ wrzesień 1924, i „Energia Elettrica“ Medjolan — październik 1924. Postęp dokonany obecnie w budowie tam we Włoszech. Różne typy zapór. Groble w okolicach pustych i okolicach zaludnionych. [Bruxelles, Annales des Travaux Publics de Belgique, październik 1925, str. 811—817].

Zakładanie rur wodociagowych małego kalibru. (La pratique des branchements d'eau de petit calibre). Streszczenie o pracy rozdzielczej w sieci wodociagowej od wykopania kanału aż do jego zamknięcia po uło-

żeniu rur. Autor pisze o najrozmaitszych materiałach używanych do tych robót. [J. E. Gibson. „Experiences with small service pipes“. New York, The American City, październik 1925, str. 476—480].

Znaczenie formowania się osadów w sposobie postępowania mętnymi wodami rzecznoimi. (Le valeur de la sédimentation dans le traitement des eaux troubles de rivière). Historia zagadnienia. Obserwacje nad działalnością basenów cedzących. Czynniki działające na tworzenie się osadów. Wnioski. [Wynkoop Kiersted. „The value of sedimentation in the treatment of turbid rivers water“ New York, The American City, październik 1925, str. 469—473].

Urządzenia dla odkwaszania wody i usuwania części żelazistych w Offenbach a/M. Niemcy. (Installation de désacidification et de déferrisation à Offenbach a/M.). Opisanie instalacji wodnych w górze i dole rzeki Mark. Woda w górze rzeki zawiera dużą ilość kwasu węglowego i żelaza a pozatem w czasie silnych deszczów znajduje się w niej mnóstwo mikrobów. W 1921 r. zbudowano nową instalację dla oczyszczania wody z kwasu i żelaza. Żelazo utlenia się w wodzie przez ściekanie jej na wolnym powietrzu; tym też sposobem przez ulatnianie usuwa się kwas węglowy. Cząsteczki stałe żelaziste i gliniane usuwa się następnie przez staranne filtrowanie. Instalacja ta zawiera 3 części: pompy, ściekanie wody i filtry. Każda część opisana jest szczegółowo. Wyniki tego systemu. [Flath, dyrektor zakładów wodociagowych w Offenbach. „Entsäuerungs- und Enteisungsanlage in Offenbach a. M. München, Das Gas und Wasserfach, 9 maj 1925, Nr. 19, str. 289—290].

Olbryzi labirynt podziemny, lub sieć kanalizacyjna w Antwerpii. (Un labyrinthe souterrain gigantesque ou le réseau général d'égouts de l'agglomération anversoise). Celem autora było wykazać, iż prawnie i administracyjnie rozwiązanie zagadnienia usuwania i sposobu postępowania z wodami zu-

żytemi w Antwerpii należy właściwie do rządu prowincjonalnego. Jako załączniki dodano: wnioski komitetu technicznego z 1911 r. i raport komitetu technicznego kontroli z 1924 r., odnoszący się do wstępnego projektu wypracowanego przez inż. Mennes. [Schobens, 1 tom, 128 str. 1 plan. Veritas, Antwerpja].

Określenie współczynnika n Kuttera, w rurach ściekowych wielkości 15 i 18 cali. (Détermination de n de Kutter dans les tuyaux d'égouts de 15 et de 18 pouces). Wartość współczynnika n w formule Kuttera została w całości oparta na doświadczeniach dokonanych przy pomocy przewodów wodnych lub prób laboratoryjnych, do których użyto wody względnie czystej. Autor daje wyniki doświadczeń dokonanych w ściekach w Cambridge — Stany Zjedn. a waha się od 0,011 do 0,020—średnia zdaje się być 0,015. Cyfra 0,011 stosuje się do sekcji rur szklanych 15—18 calowych świeżo oczyszczonych. Cyfra 0,020 stosuje się do rur zabłoconych i zapchanych piaskiem. [Ch. Sherman. „Determination of Kutter's n in 15 and 18—in pipe sewers“. New York, Engineering News-Record, 10 wrzesień 1925, str. 434—436].

Drenowanie powierzchni dróg i ich konstrukcyj wewnętrznych. (Le drainage de la superstructure et de l'infrastructure des routes). Różne systemy zalecane do usuwania wielkiej ilości wody przy budowie dróg i ich fundamentów. [A. H. Richards. „The surface and subsoil water drainage of roads“. London, The Surveyor, 2 październik 1925, str. 283—285, 5 col. 1 diagr.].

Nowy wózek dla oczyszczania ścieków. Niemcy. (Nouveau charriot pour le curage des égouts). Wszystkie miasta o szerokiej sieci ścieków muszą ponosić ogromne wydatki na ich oczyszczanie z błota i piasku. Autor opisuje metody czyszczenia używane we Frankfurcie, i zaznacza czytelników z nowym wózkiem do oczyszczania, którego wydajność jest 5—10 razy większą, niż wydajność dotychczas używanego wózka sy-

stemu lltis. [Schultz, Frankfurt a/M., Ein neuer Kanalspülwagen“. Berlin, Technisches Gemeindeblatt, 1 maj 1925, Nr. 2—3, str. 30—31, 2 il.].

Postęp w oczyszczaniu wód ściekowych. (Progrès dans l'épuration des eaux d'égout). Postęp w oczyszczaniu wód ściekowych w ciągu ostatnich lat 10-letnich. Anglja, Niemcy i Stany Zjedn. doszły w tym kierunku do wspaniałych wyników. Autor przedewszystkiem mówi o sposobie oddzielania błot i sposobach ich traktowania. Daje wiadomości o nowych amerykańskich urządzeniach dla wód zużytych, i nowych metodach budowania studni Emschera. W drugiej części artykułu mówi o sposobach czynienia nieszkodliwymi wód zużytych a głównie błot. Na końcu artykułu znajduje się bibliografia. Liczne rysunki i ilustracje. [Imhoff, dr. Ing. „Fortschritte der Abwasserreinigung“. Berlin, Verlag Carl Heymann, 112 str. 69 il.]. (Streszczenie podane z Gesundheits-Ingenieur, 24 październik 1925, Nr. 43, str. 555).

Studnie absorbujące i sztuczne tworzenie wody podziemnej. (Puits absorbants et création d'eau souterraine artificielle). Autor zwraca uwagę na znaczenie, jakiego przy rozwoju kanalizacji ściekowej nabierają studnie absorbujące dla traktowania wód zużytych na wsi, w małych gminach i fabrykach o środkach ograniczonych zbudowanych na wsi. Oczyszczenie pozwalające określić zdolność absorpcyjną studni w m³ na sekundę. Sześć pytań odnoszących się do wody podziemnej. Rola studni i rynsztoków przy zaopatrywaniu w wody podziemne. [E. Groh, Ing. Zittau. „Schluckbrunnen und künstliche Grundwassererzeugung“. Berlin, Bauwelt, 25 czerwiec 1925, Nr. 26, str. 605—607, 2 il.].

Studnie First — nowa forma nadana studniom Emschera. (Les puits First, nouvelle forme donnée aux puits Emscher). Nowy ten sposób konstrukcji studni Emschera pozwala na lepsze wykorzystanie przestrzeni około studni, a więc zmniejsza koszt bu-

dowy instalacji oczyszczającej. Szczegóły o tym nowym sposobie i wyniki osiągnięte w 3-ch miejscowościach, gdzie system ten wprowadzono. [F. Schimrigk Dr. Ing. Weimar. „Der Firstbrunnen, eine neue Ausführungsform des Emscherbrunnens“. München, Gesundheits-Ingenieur, 30 maj 1925, Nr. 22, str. 261—263, 11 il.].

Zagadnienie wód zużytych w obwodach Emscher i Ruhr. Niemcy. (La question des eaux usées dans les districts de l'Emscher et de la Ruhr). Sprawozdanie z wycieczki naukowej po obwodach Emscher i Ruhr, oraz z olbrzymiej pracy dokonanej w ciągu lat 25-ciu przez Towarzystwo w Emscher. Historia założenia i warunków pracy, organizacja i sposób pracy Twa. Opisanie trudności spowodowanych przez wody zużyte przemysłowe i przez konieczność usuwania błota trudnego do zrzucania (pył węglowy i t. p.), jak również traktowanie biologiczne wód zużytych, zawierających części szkodliwe (fenol, dziegcie, oliwa i t. p.), wszystko to były zagadnienia trudne do rozwiązania. Następuje opisanie metod użytych dla pokonania tych trudności. Praca dokonana w obwodzie Ruhr miała wielkie przed sobą zadanie a mianowicie: zachowanie czystości wody Ruhr, jako źródła wody do picia. Naukę można wyciągnąć z tego raportu taką, iż liczne zagadnienia podobne do wyżej opisanych mogą być rozwiązane jedynie przez organizację centralną. [Jan Smit Dr. „Afvalwatervraagstukken in Emscher en Ruhr-gebied“. Leiden, Chemisch Weekblad, październik 1925, str. 538 i następane 9 col.].

Regulacja odpływu w obwodzie Emscher jako pierwszy warunek do budowy ścieków w mieście. (La régularisation de l'effluent dans le district de l'Emscher comme condition première à la construction des égouts de la ville). Artykuł o działalności kooperatywy w Emscher, stworzonej przed 25-ciu laty. Wielka ilość kanałów w obwodzie Ruhr należy do sieci usuwania wód zużytych, zbudowanych przez kooperatywę na zasadzie dekretu z 1904 r., który jej to zadanie po-

wierzył. Opisanie wadliwych warunków, istniejących przed 25-ciu laty w dolinie Emscher i okolicznych dolinach (bagna, wyziewy, zwaly, błota i śmiecie). Zadanie T-wa polegało na regulacji odpływu i oczyszczeniu wód ściekowych w obwodzie Emscher. Szczegóły o sposobie działania T-wa w Essen i koło dawnego łożyska Emschery koło Ruhrort. Skutki dobroczynne tej działalności. Mnóstwo kanałów zostało wyłożonych kamieniem, brzegi ich otoczono gajami i żywopłotami, co nadało im wygląd miły i wesoły. [Steckhan, Reg-Baumeister. „Die Vorflutregelung im Emschergebiet, als Vorbedingung für die städtische Kanalisation“. Die Baugilde, 14 lipiec 1925, Nr. 13, str. 973—876, 7 il.].

Wozy używane do służby higienicznej. (Véhicules à essence pour services d'hygiène). Opisanie wozu automobilowego do wywożenia nieczystości. Udoskonalenie aparatu. [„Petrol vehicles for sanitation“. London, The Municipal Journal, 23 październik 1925, str. 1559, 21 lin. 1 fig.].

W jaki sposób zachowuje się wodom podziemnym we Wrocławiu wszelkie zalety dobrej wody do picia. (Procédé pour la conservation à l'eau souterraine de ses qualités d'eau potable parfaite). Czysta woda podziemna jest zazwyczaj doskonałą wodą do picia. Wrocław jednak ma złe warunki dla zachowania tych cech. By zaradzić złemu, autor artykułu przedsięwziął środki dotyczące sposobu pompowania wody, lecz zachowania stałego jej poziomu pod ziemią. Sposób ten stanowi wielki postęp w technice i pozwala na dostarczanie wody czystej we wszystkich punktach jej wydobycia. Autor jest zdania, iż wszystkie instalacje wodociągowe są źle stawiane i na dowód przytacza i krytykuje obecne instalacje we Wrocławiu. [Josef Grzimek, Berlin. „Verfahren zur Reinerhaltung von Grundwasser als einwandfreies Trinkwasser“. Berlin, Technisches Gemeindeblatt 20 lipiec 1925, Nr. 6, str. 82—85].

Stan obecny zagadnienia oczyszczania wód zużytych domowych i przemysłowych. Holan-

dja. (L'état actuel de la question de l'épuration des eaux usées ménagères et industrielles). Praca nagrodzona złotym medalem na konkursie towarzystwa budowlanego nauk doświadczalnych w Rotterdamie. Książka ta jest wysokiej wartości, zawiera pogląd na całość zagadnienia tak ważnego z punktu widzenia ekonomicznego, jak również zdrowia i techniki. Autor po krótkim zarysie historycznym, kolejno przechodzi różne sposoby traktowania zużytych wód, i użytkowania szlamu. Następnie przechodzi do wód przemysłowych, metod ich oczyszczania, i daje ogólny pogląd na sprawę, aż do czasów obecnych. W rozdziale ostatnim podaje przepisy prawne, dotyczące zanieczyszczania wód w różnych krajach. Pracę tę dopełnia szczegółowa bibliografia przedmiotów. [Jan Smit, dr. „De hedendaagsche stand van het vraagstuk der zuivering van huishoudelijk en industrieel afvalwater“. Rotterdam, Nijgh et van Ditmar's uitgeverij maatschappij, 170 str. 21 pl.].

Instalacje oczyszczające wody zużyte w Rijswijk. Holandia. (Installation d'épuration d'eau usée à Rijswijk). Sprawozdanie komisji sanitarnej gmin Eemnes i innych po zwiedzeniu instalacji w Rijswijk. Historia budowy, opis działania i konstrukcji zakładu, w którym zastosowano metodę błot przesyconych używaną w Anglii i Ameryce. [„Inrichting voor zuivering van afvalwater te Rijswijk“. Arnhem, Gemeentereiniging, 1925, str. 105—108].

Międzygminne instalacje dla błot przesyconych w Alhambra w Kalifornii. (L'Installation de boue activée intermunicipale à Alhambra Californie). Opis zakładu oczyszczania wód zużytych, zbudowanego w Kalifornii i działającego od 1924 r. Koszt oczyszczania wynosi 4 dol. 70 cent. na mieszkańca rocznie. Skład posiada wszelkie nowoczesne urządzenia. [„The tri-cities activated sludge plant at Alhambra, Californie“. New-York, Engineering News Record, 29 październik 1923, str. 714—716].

Zużytkowanie nieczystości i czyszczenie dróg w Niemczech. (Utilisation des immondices et nettoyage de la voirie). Autorowie podają pogląd ogólny na sprawę czyszczenia dróg i usuwania śmieci, a następnie opisują system będący w użyciu w Charlottenburgu, czyli potrójną zbiórkę: popiołów, śmieci domowych i gałganów. Do 1923 r. zbiórką tą zajmowało się koncesjonowane prywatne towarzystwo i dopiero od tegoż roku system zmieniono na mocy dekretu o Wielkim Berlinie. Następnie autorzy omawiają sposoby i wyniki pracy w innych miastach. Metody zbierania. Sortowanie śmieci nie ma racji bytu, gdyż koszt tej pracy przewyższa dochody. W sprawie oczyszczania dróg należy mieć na względzie tylko dobro publiczne, nie zaś jakiegokolwiek zyski uboczne. [Klinner, Stadtbaurat und Welzel, Fuhrparkdirektor. „Nutzbringende Müllabfuhr und Strassenreinigung“. Feudigen. Die Städtereinigung, 30 czerwiec 1925, Nr. 12, str. 270—273, 15 lipiec 1925, Nr. 13, str. 301—305].

Postępowanie ze śmieciami w miastach niemieckich. (La traitement des immondices des villes). Sprawa ta była badana przez delegację Związku Inżynierów miejskich; odpowiedź na cyrkularz składający się z 20-u pytań, a przesłany 241 miastom niemieckim dla zbadania co się obecnie robi ze śmieciami i jakie są plany na przyszłość. [Heilman Dr. Inż. Drezno. „Die Verwertung städtischer Abfälle“. Berlin, Technisches Gemeindeblatt, 20 lipiec 1925, Nr. 8, str. 79—81].

Zanieczyszczanie wód przez uboczne produkty pochodzące z pieców koksowych. (Pollution des cours d'eau par les sous-produits des fours à coke). Skutki i źródła zanieczyszczenia. Metody będące w użyciu i koszty oczyszczania. Wyniki. Biljografja. [H. D. Leitch. „Stream pollution by wastes from by-product coke ovens“. Washington, Public Health Reports, 25 wrzesień 1925, str. 2021—2026.

Sanitarna kontrola wody podziemnej. Wody, ścieki i nieczystości. (Contrôle sanitaire des alimentations en eau souterraine). Kodeks składający się z 16-u punktów, sformułowanych przez komitet inżynierów sanitarnych rządowych, a przyjętych na amerykańskim kongresie w Louisville, w kwietniu 1925 r. Kodeks zawiera rozmaite sposoby ujmowania źródeł, jak również wszelkie ostrożności przedsiębrane w każdym podobnym wypadku, w celu uniknięcia zanieczyszczenia wody do picia. [„Sanitary control in the development of ground water supplies“. New-York, Engineering News-Record, 15 października 1923, str. 626, 1 col].

Przepisy higieniczne dotyczące stawiania pomp na studniach. Stany Zjednoczone. (Règles d'hygiène pour l'installation de pompes sur puits). Kilka przepisów ułożonych przez inżynierów sanitarnych Stanów Zjednoczonych, a dotyczących ochrony wody do picia. [„Sanitary rules for installing well pumps“. New-York, Engineering News-Record, 29 października 1925, str. 706, 3/4 kol.].

Rury i przewody z drzewa. (Tuyaux et conduites en bois). Szczegóły o konstrukcji rur i przewodów z drzewa, dość rozpowszechnionych w Stanach Zjednoczonych; użycie tego rodzaju przewodów rozpowszechnia się również w Europie: w Szwecji, Norwegii, Niemczech, Czechosłowacji. [Lozanna, Bulletin Technique de la Suisse Romande, 19 grudnia 1925, str. 318—319, 3 il.].

Dyrektywy odnośnie budowy i eksploatacji zakładów oczyszczania wody. (Directives l'établissement et l'exploitation d'usines d'épuration d'eau). Czynniki rozmaite tego zagadnienia. Opisanie najrozmaitszych sposobów oczyszczania. Cechy charakterystyczne każdego z nich. [Wellington Donaldson. „Trend of water purification plant design and operation“. New-York, The American City, listopad 1925, str. 530-535].

Obecny stan zagadnienia oczyszczania i usuwania wód ściekowych. (L'état actuel

de la question de l'évacuation des eaux d'égout). Ogólny rzut oka na ścieki, cel oczyszczania, zagadnienie szlamu i obecne metody oczyszczania. Osobne rozdziały poświęcone są metodom wstępnego i następnego oczyszczania, oraz usuwania nieczystości i dezynfekcji. Oczyszczanie biologiczne może być uskutecznione metodą sztuczną lub naturalną. Obie metody są w użyciu i autor daje o nich ciekawe szczegóły. [H. Heetjans, inż. nacz. robót gminnych w Bandoen (Indje Holenderskie). „De huidige stand van het vraagstuk der reiniging en loosing van rioolwater“. Arnhem, Gemeente-reinigen 1925, str. 97—104].

Postępowanie ze użytymi wodami domowymi we wsiach. (Traitement des eaux ménagères usées dans les villages). Dwie odpowiedzi nagrodzone, na pytanie: jaka jest najlepsza metoda postępowania z wodami użytymi w okręgach rolnych, w których używane są klozety bez wody? czy można podać system postępowania tani, a liczący się z przepisami (angielskimi) o ochronie od zanieczyszczenia wód rzecznych? [„Disposal of slop water in villages“. London, Contractor's Record, 27 styczeń 1925, str. 135—137, 6 il.].

Zbiorniki i zakład oczyszczania wód w Leeds. Anglja. (Les collecteurs et l'usine d'épuration d'eau d'égout de Leeds). Srowadzanie wód zużytych na pola bakterjologiczne. Sposób budowy. Nowy zbiornik i użyte sposoby budowlane. Sala główna do mierzenia i zbiornik wód burzowych. [J. Clemishaw. „The main sewerage and sewage purification works Leeds“. London, Contractor's Record, 2 grudnia 1925, str. 1933—1936, 7 il.].

Automatyczne rozdzielacze torfu i bezwodne ustępy. (W. C. secs et distributeurs automatiques de tourbe). Autor omawia ustępy suche, bez wody, które mają tę wyższość, iż zachowują cenny dla rolnictwa nawóz. Ważność torfu używanego do usuwania złych woni i wchłaniania plynów.

Dodanie torfu ułatwia również usunięcie ciał gnilnych. Opisanie 2-ch systemów ustępów bezwodnych, będących obecnie w użyciu. [Schroeder dr. „Troekenaborte mit selbsttätigen Torfstreuer“ Berlin, Bauwelt, 22 październik 1925, Nr. 43, str. 1028, 8 il.].

Skrzynka do śmieci. Szkocja. (La poubelle). Z powodu tygodnia sanitarnego w Ayr, rozdano publiczności krótką broszurkę o higienie. W broszurce tej był artykuł specjalny o skrzynkach na śmiecie, i zawierał rady praktyczne tak pod względem higieny, jak i oszczędności. [The reference to the Ashbin“. Edinburgh, The Cleansing Superintendent, listopad 1925, str. 76, 23 linij].

Wynajmowanie skrzynek na śmiecie. Anglja. (Poubelles en location). W Birmingham, w Anglii, miasto wynajmuje skrzynki na śmiecie. System ten cieszy się dużym powodzeniem; w 1923 r. wynajęto 5.465 skrzynek, w 1924 r. 12.354, zaś w 1925 r. 17.317. [„Dustbins on hire“. Edinburg, The Cleansing Superintendent, grudzień 1925, str. 82].

IV. Oświetlenie, Opał, Siły motorowe. (Eclairage, Chauffage, Forces).

Model mechaniczny mogący służyć do badań zjawisk zachodzących w czasie równoległej pracy dwóch elektrowni. (Modèle mécanique pouvant servir à l'étude des phénomènes qui se manifestent lors de la marche en parallèle de deux centrales). W czasie równoległej pracy dwóch centrali, mogą zachodzić pewne nieprzewidziane zjawiska utrudniające regularne funkcjonowanie. W celu dobrego i praktycznego zbadania tych zjawisk, wynaleziono przyrząd mechaniczny złożony z 2-ch turbin parowych złączonych za pomocą sprężyn i zaopatrzonych w regulatory, pozwalające na odtworzenie mechaniczne zjawisk elektrycznych, [I. G. I. T. Bakker. „Een mecanisch model ter bestudeering van de verschijnselen, welke kunnen optreden bij het parallelbedrijf van twee centrales“. Den Haag, Tijdschrift

voor Electrotechniek, 1 październik 1925 r. str. 71-75, 3 fig. (c. d. n.)].

Kierowanie elektrownią. (Conduite de centrales électriques). Odpowiedzi na pytania elektrotechników, dotyczące trudności napotykanych w trakcie wykonywania zawodu. Oto jedno z takich pytań: czy może mi kto opisać metodę łatwą i handlową dla określenia kąta fazowego w transformatorze do napięcia, jak również aparatów potrzebnych do tego określenia? [„Power station operation“. London, The Electrical Times, 6 sierpień 1925 r. str. 146 — 147, 5 fig.].

Rdzewienie w przerywaczach systemu Tumbler. (Corrosion dans les interrupteurs Tumbler). Badanie zjawiska przeżerania w przerywaczach prądu systemu Tumblera. Zauważono, iż zjawisko to występuje tylko w częściach montażowych, strony ujemnej. Opisanie doświadczeń robionych w Laboratorium T-wa Elektrycznego. [„Corrosion in Tumbler Switches“. London, The Electrical Contractor, wrzesień 1925, str. 703 — 704 — 2 fig.].

Oświetlanie ulic w Girona. Hiszpanja. (L'éclairage des rues à Girona (Espagne). Kilka wskazówek co do przedsięwzięcia miejskiego oświetlającego miasto elektrycznością od 1918 r. Próba użycia żelazo-betonu zamiast żelaza w konstrukcji latarni ulicznych. Opisanie i zalety tego sposobu. [Gerona, Servicios Tecnicos Municipales, grudzień 1925].

Centrala ogrzewania w miastach. (Centrales de chauffage de villes). Rozwój centrali ogrzewających w Ameryce i Niemczech. Różnica sposobu budowania domów jest przyczyną tego, iż w Stanach Zjedn. więcej przyjął się sposób ogrzewania wodą na odległość, zaś Niemcy więcej ogrzewają parą. Ten drugi sposób przedstawia tę korzyść, iż może zadowolić wszystkie wymagania klientów. Porównanie między użyciem pary wydechowej i pary świeżej pochodzącej z wytwórni pary. Szczegóły w budowie ogrzewalni dzielnicowych i wyniki doświadczeń poczynionych w tej dziedzinie. [Hugo Schil-

ling, arch. Barmen. „Die Städteheizung“ München, Gesundheits-Ingenieur 16 maj 1925, Nr. 20 str. 237 — 239, 1 il].

Wykresy dla ogrzewania wodnego i parowego (Graphique pour le chauffage par l'eau chaude et les conduites de vapeur). Praktyczna metoda graficzna pozwalająca na określenie ilości pary wymaganej oraz wielkości przewodów parowych [John H. Gibson „Water heating and steam pipe chart”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, sierpień 1925, str. 54-56, tabl.].

Konieczność ciągłego i skutecznego przewietrzania w budowlach. (La nécessité d'une aération permanente et efficace dans les constructions). Zdaniem higienistów, odświeżanie powietrza w domach, stajniach i oborach, musi być stałym. Doświadczenie wykazało, iż metody dotychczas używane dla odnowienia powietrza w budowlach, są niedostateczne i wadliwe, n. p. trzeba, by zachodziła różnica temperatury przynajmniej 16—24°, między powietrzem wewnątrz i zewnątrz, by wentylatory pionowo zwykle używane, zaczęły działać. Przewietrzanie poziome różnicowe działa stale i skuteczniej od wentylatorów pionowych o wentylacji przerywanej; wentylacja pozioma działa już przy różnicy pół stopnia temperatury. Odpadki oddechowe są usuwane stale w miarę tworzenia się. System ten został zastosowany w Paryżu, Prefekturze Sekwany, w Banque de France, i w Północnej Kompanji kolejowej. [A. Knappen Paris, Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, lipiec 1925, Nr. 9, str. 405 — 400].

Ogrzewanie i przewietrzanie Kapitolu w Stanach Zjedn. (Chauffage et ventilation du Capitole des Etats-Unis). Trzeci z rzędu artykuł o różnych metodach stosowanych jedno po drugim dla ogrzewania i przewietrzania Senatu amerykańskiego. Zastąpienie w centralnym ogrzewaniu rur stolowych rurami laniami. Niezbędność regulowania ciśnienia pary. [S. Homer Woolbridge. „Heating and ventilating the United States Cap-

itol”. New York, The Heating and Ventilating Magazine, październik 1925, str. 69-71, 2 diagr.].

Wentylacja lokali. Stany Zjednoczone. (Ventilation de locaux). Zadawające urządzenia wentylacyjne osobne dla każdego pokoju, z których każdy posiada urządzenia ułatwiające dostęp świeżego powietrza i usuwanie zużytego. Wentylacja jest tak urządzona iż pokój przewietrza się przez zastąpienie powietrza w pokoju świeżym zapasem, a nie zmieszaniem powietrza pokojowego z powietrzem z zewnątrz przychodzącym. Szczegóły konstrukcyjne. [Samuel R. Levis „Meeting unusual requirements in a Lodge building”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, październik 1925 r. 49 — 59, 14 fig.].

Kotły naftowe, ich budowa i charakterystyka. (Les chaudières à pétrole. Leur construction et leurs caractéristiques). Opisane różnych typów kotłów ogrzewanych paliwem płynnym, a obecnie budowanych w Stanach Zjednoczonych. [„Oil-burning boilers. Their design and characteristics.” New-York, The Heating and Ventilating Magazine, październik 1925, str. 63—66, 3 fig.].

Nowa elektrownia w Saldorf. (Nouvelle centrale à Saldorf). Historia dostarczania prądu w Saldorf, wzmianki o starych elektrowniach, i opisanie nowo-wzniesionej. Położona jest ona koło kanału z Manchester do Bolton i w bliskości linii kolejowej z Manchester do Bolton. Opisanie hali kotłów, w której obecnie mieści się 6 kotłów typu Babcock i Wilcox, typ morski, produkujący 65.000 funtów pary na godzinę. Sala turbin zawiera 3 turbo-alternatory o 12.500 kłw., 6.600 woltach, 50 perjadach, 3.000 obrotach na minutę. Aparaty pomocnicze. Tablica rozdzielcza. Sieć o 33.000 v. Spis dostawców. [„New Power Station for Salford.” London, The Electrical Times, 24 wrzesień, 1925, str. 335—337, 7 fig.].

Stopy używane do linii powietrznych. (Les poteaux des lignes aériennes). Opis słupa

z żelazo-betonu o następujących zaletach: 1) nie jest cięższy, niż słup z twardego australijskiego drzewa, 2) jest tańszy, gdyż dłużej wytrzymuje, 3) dzięki swej giętkości jest odporny na uderzenia i łatwo daje się przenosić bez obawy pęknięcia. Słup typu Stobie, jest wynalazkiem australijskim, patentowanym we wszystkich krajach. Szczegóły konstrukcyjne i próby techniczne. Porównanie ze słupami drewnianymi. [„Oveshead Pole Lines.” London, The Electrical Times, 1 październik 1925, str. 365 — 367, 7 fig.].

Wielkie stacje elektryczne dla wytworzenia i rozdziału siły we Francji. (Les grands postes en plein air de transformation et distribution d'électricité). Z powodu rozwoju użycia siły o wysokim ciśnieniu dochodzącym do 120.000—150.000 v., we Francji utworzono wielkie posterunki łączenia i przetwarzania prądu elektrycznego. Aparaty te zajmowały dużo miejsca i stawiane były w ten sposób, by móc utrzymać przewodniki w oddaleniu dostatecznym dla urządzeń o wysokim napięciu. Z czasem musiano dojść do zakładania tego rodzaju stacji na wolnym powietrzu, by uniknąć ogromnych wydatków na budowę i utrzymanie gmachów. Początkowo stacje te wzorowane były na podobnych instalacjach amerykańskich, obecnie mają one swój typ specjalny, a ich aparaty są tak szczelne, iż nie wywołują żadnych perturbacji w sieciach rozdzielczych elektrycznych. [R. Malo. Paris, Le Génie Civil, 5 wrzesień 1925, Nr. 2247, str. 201—207, 14 fig.].

Dostarczanie elektryczności i działalność związkowa w Stanach Zjednoczonych. (Les distributions d'électricité et l'action fédérale aux Etats-Unis). W książce, o której mowa, znajdują się dane o rozwoju elektrowni w Ameryce i o działalności władz publicznych. Prawo związkowe z 1920 r. w sprawie koncesyj hydraulicznych, dało możliwość pierwszeństwa rządowi i władzom miejskim. W 1922 r. było w Stanach Zjedn. 2.581 elektrowni miejskich i 3.774 prywatnych. W 1923 r.

102 centrale związkowe wyprodukowały 100 milionów kwg. każda. Jednakowoż zauważyć się daje, iż głównie małe miejscowości same się elektryfikują, zaś towarzystwa przeważnie objęły działalność w dużych miastach. Produkcja stacyj miejskich w 1922 r. wyniosła 4,7% produkcji ogólnej. W Los Angeles otrzymano doskonałe wyniki dzięki konkurencji: t-wa elektryczne obniżyły swoje taryfy do poziomu opłat stosowanych w elektrowni miejskiej, dzięki czemu konsumenci w 1921 r. zapłacili 8.994.000 dol., gdy dawne opłaty uskuteczniły do kas towarzystw wynosiły 12.784.000 dol. Drugą korzyścią osiągniętą było to, iż komisja w 1924 r. oszacowała na 9.000.000 osiągniętą nadwyżkę dochodów; nadwyżkę użyto na amortyzację i rozszerzenie sieci elektrycznej. [René Tavernier, Grenoble, Annales de l'Energie, 25 listopad 1925, str. 3—7].

Wybór rozwiązań sprawy oświetlenia ulicy nie handlowej. (Un choix de solutions du problème de l'éclairage d'une rue non commerciale). Amerykańskie T-wo inżynierów dla spraw oświetlenia przedstawiło swoim członkom praktyczny problem oświetlenia ulicy nie handlowej w mieście liczącym 100.000 mieszk. Przedstawiono fotografię ulicy oraz jej plan, prosząc o podanie sposobów oświetlenia najoszczędniejszych i najskuteczniejszych; dodano również do powyższych wszelkie potrzebne informacje. Odpowiedzi na zagadnienia (12 odp.) podano in extenso. [„A variety of solutions of a residence street lighting problem”. New York, The American City, listopad 1925 r. str. 465 — 468, 6 fig., grudzień 1925 r. str. 625—631, 10 fig., 1 tabl.].

Próby z wentylatorami automatycznymi. (Nouveaux essais de ventilateurs automatiques). Wynik prób dokonanych z 22-tych typami automatycznych wentylatorów. Wnioski do których próby te doprowadziły. [Callender and Mack, prof. „New tests of automatic ventilators”. New York, The Heating and Ventilating Magazine, grudzień 1925, str. 49—53, 15 fig.].

Pochłanianie ciepła promieniującego w piecach opalanych miałem węglowym. (Absorption de la chaleur radiante dans les foyers alimentés par du charbon pulvérisé). Pod tymże tytułem i w numerze z sierpnia 1925 r. p. E. G. Ritchie rozwija zajmującą teorię o pochłanianiu ciepła promieniującego z pieców opalanych miałem i wykazuje ogromne zalety ogniska otoczonego wodą. P. W. Lulofs podaje w wątpliwość wartość praktyczną teorii p. Ritchie, lecz zarazem wykazuje, iż opierając się na jego wskazówkach można wydatnie i praktycznie zmienić konstrukcję pieców. [W. Lulofs dr. „Radiant Heat Absorption in pulverised Coal Furnaces”. London, The Electrical Times, 8 październik 1925, str. 397—398].

Najnowsze zdobycze w sprawie opału sproszkowanego. (Les progrès les plus récents en matière de combustible pulvérisé). Jest obecnie 80 sposobów zwęglania przy niskiej temperaturze i około tysiąca patentów odnoszących się do tej sprawy; zastosowanie tych sposobów wzmogło się przez rozwój systemu opalania wielkich centrali opałem sproszkowanym. Wykazano, iż wszelki opał o niskiej temperaturze może być użyty w różnych piecach z dobrym bardzo wynikiem np. dla wytwarzania pary. Studium o tem p. Browlie opisuje postęp dokonany w ostatnich czasach w tej dziedzinie, w sposobie użycia opału sproszkowanego, a więc: suszenie węgla, mielenie, kotły i t.p. [H. Browlie, Paris, Chaleur et Industrie, listopad 1925, Nr. 67, str. 499—506].

Ciepło wymagane dla ogrzania budynków sposobem przerywanym. (Calorique requis pour le chauffage de bâtiments chauffés d'une façon intermittente). Nowa metoda graficzna dla określania przechodzenia ciepła przez ściany z różnorodnych materiałów, oraz dla wszelkiego rodzaju temperatur zewnętrznych i wewnętrznych. Przykłady praktyczne. [William Sommer. „Heat requirements of intermittently heated buildings”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, październik 1925, str. 72—75, 2 fig.].

Jak oszczędza się opał w stanie Kansas. (Comment on économise du combustible dans le Kansas). Opisanie dobrej kombinacji ogrzewania ciepłem powietrzem i parą. System ten dotychczas daje dobre wyniki tak pod względem oszczędnościowym, jak i eksploatacyjnym. [John H. Kitchen. „How they save fuel in Kansas”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, wrzesień 1925, str. 64—67, 81, październik 1925, str. 59].

Nowe diagramy do określania wilgotności. (Un nouveau diagramme de l'humidité). Metoda użyteczna dla obliczeń niezbędnych do przewietrzania. Użycie skróconej skali dla rozstrzygnięcia tych zagadnień, które można napotykać w praktyce. [V. A. Nekrassoff. „A new humidity chart”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, grudzień 1925, str. 65—68, 5 fig. 1 graf.].

Gazowe ogrzewanie domów w New-England w Stanach Zjedn. (Le chauffage des habitations du New-England, à l'aide de gaz). Rozwój użycia gazu do ogrzewania mieszkań. Odpowiedź na krytyki. Wiadomości praktyczne. Ogrzewanie ciepłem powietrzem zwilgotniałem przy pomocy gazu użytego jako opał. [„Heating New-England homes with gas”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, wrzesień 1925, str. 59—63].

Ogrzewanie gazem w Oregonie. Ameryka. (Le chauffage par le gaz dans le Far West). Wzrost użycia gazu jako opału w Portland w Oregonie jest tak wielki, iż więcej niż czwarta część produkcji gazu używa się na opał. Miasto Portland liczy ok. 250.000 mieszk. [E. L. Hall. „Gas Heating in the Far West”. New-York, The Heating and Ventilating Magazine, grudzień 1925, str. 60—64, 69, 10 fig.].

Ewolucja w fabrykacji gazu w miastach, w kierunku zwiększenia wydajności gazu, a zmniejszenia produkcji koksu gazowego. (L'évolution de la fabrication du gaz de ville vers l'augmentation du rendement en

gaz et la réduction de la production de gaz). Z powodu różnych zmian w fabrykacji gazu (postęp w gazyfikacji i zmniejszeniu siły ciepła), wytwarzanie koksu wzrasta szybciej niż gazu, stąd strata w sprzedaży tego produktu. By uniknąć nadprodukcji koksu, należy zastosować nowe sposoby wytwarzania, by otrzymać większą wydajność ciepła, zmniejszyć produkcję koksu trudnego do zbycia. A. Grebel. Paris, Le Génie Civil 19 wrzesień 1925, str. 245—249, 1 diagr.].

Użycie lignitu do fabrykacji gazu. (Le lignite pour la fabrication du gaz). Wyniki otrzymane przez „Sheridan Gas and Fuel Company”, gdzie od roku używa się tylko lignitu do fabrykacji gazu. [„Lignite for Gas making” London, Gas Journal, 26 sierpień 1925, str. 491].

Tablica obliczeń dla gazu zgęszczonego. (Tables pour le calcul des conduites de gaz comprimé). Rozwój użycia gazu zgęszczonego wymaga zastosowania nowych formuł, ściślejszych, niż tablice Monnier'a używane we Francji. Tablice obliczeń systemu Houel, przedstawione na 48 kongresie techniki gazowej, liczą się ze współczynnikiem tarcia, określonym przez R. Weymouth. Tablice te z formułkami, pozwalają na rozwiązanie następujących zagadnień: 1) obliczenie średnicy, wyszukiwanie ciśnienia początkowego, 3) ciśnienie w którymkolwiek z punktów przewodu, 4) obliczanie przewodu do gazu idącego do kilku miejsc. Tablice dodatkowe dają sposób określania wszystkich ciśnień pośrednich. [J. Houel, Paris, Journal des Usines à Gaz, 20 listopad 1925, str. 337—343, 8 fig. 8 pl.].

Sprzedaż elektryczności. Anglja. (La vente de l'électricité). Najlepszym sposobem propagandowym dla elektryczności, jest pokazanie publiczności aparatów elektrycznych i sposobu ich używania. Magazyny z temi aparatami są rzadkie, i najczęściej nie dostosowane do teraźniejszych wymagań. Opisanie sposobu postępowania firmy Hackney, która posiada magazyny na nowożytnym

poziomie. [„Selling Electricity”, London, The Electrical Times, 15 październik 1925, str. 427—428, 2 il.].

Wielkie dla dostawców elektryczności znaczenie wozu ciężarowego elektrycznego. (L'importance du camion électrique pour les fournisseurs d'électricité). Najczęściej przy szukaniu nowych rynków zbytu dla elektryczności, zapomina się o korzyściach ze spopularyzowania ciężarowych wozów elektrycznych. Korzyści płynące z używania tych wozów: zmniejszone koszty eksploatacji, bezpieczeństwo, łatwość kierowania. Twa elektryczne powinny się zająć propagowaniem tego rodzaju wozów, używając ich na własne potrzeby [„Die Bedeutung des elektrischen Wagens für die Stromlieferanten”. Feuding, Die Städtereinigung, 15 wrzesień 1925, str. 405—408].

Postęp w oświetlaniu ulic. (Progrès dans l'éclairage des rues). Wykazanie konieczności ulepszenia światła na ulicach. Należy dążyć do tego nie przez powiększenie siły oświetlającej, lecz przez zastosowanie do lamp już będących w użyciu, systemu reflektorów. [T. Haydn Harrison. „Street lighting progress”. London, The Municipal Journal, 18 wrzesień 1925].

Konferencja inżynierów oświetlenia. (Conférence des ingénieurs d'éclairage). Sprawozdanie 2-go kongresu dorocznego inżynierów od oświetlenia. Kongres odbywał się w Leeds. Trudności w oświetlaniu okręgów rolniczych. System oświetlenia „séries”, będącego w użyciu w Stanach Zjedn. przy użyciu lamp w niskim napięciu (2.000—5.000 volt, 6,6, 15 i 20 amperów). Lampa elektryczna Siemens and English Electric Lamps Co Ltd. i ich użycie w Leeds. [„Lighting Engineers in Conference. London, The Municipal Journal, 18 wrzesień 1925, str. VIII, XIII i XIV].

Najnowszy postęp w oświetlaniu ulic. Anglja. (Les derniers progrès dans l'éclairage des rues). Sposób oświetlania dzielnicy West-

minster uchodzi za jeden z najlepszych w świecie. Gaz zgęszczony. Antywibratory dla ochrony koszulki gazowej. Utrzymanie latarni. [H. Domihead. „Latest developments in street lighting”. London, *The Municipal Journal*, 18 wrzesień 1925, str. VI, 1 il.].

Doświadczenia z oświetlaniem ulic w Leeds. (Les expériences d'éclairage de rues à Leeds). Wysokość lamp ulicznych i powierzchnia widzialności. Porównanie różnych systemów. [C. S. Sparley. „Street lighting experiments in Leeds”. London, *The Municipal Journal*, 18 wrzesień 1925, str. VII].

Koszt niedostatecznego oświetlenia ulic. Stany Zjednoczone. (Le coût de l'éclairage insuffisant des rues). W Ameryce obrachowano, iż szkody spowodowane niedostatecznym oświetleniem, wynoszą rocznie 50 milj. dolarów, czyli więcej niż roczny koszt oświetlenia ulic w Stanach Zjedn. Rozmaitości na ten temat. [J. Charles Stehl. „The cost of inadequate street lighting”. Indianapolis, *Municipal and County Engineering*, grudzień 1925, str. 273—275, 3 col.].

System Lud, dla ustalenia rachunków za użycie gazu, wody i elektryczności. (Le procédé Lud, système d'établissement des comptes de consommation de gaz, d'eau et d'électricité). Artykuł pierwszy jest za tym systemem. Artykuł drugi krytykuje go. *Analiza pierwszego artykułu.* System obecny obliczania spożycia gazu, wody i elektryczności jest bardzo niewygodny: traci się dużo czasu na chodzenie i pisanie, trzeba 2 razy chodzić do każdego mieszkania: do obliczania i zainkasowania. Autor zwraca uwagę na korzyści systemu Lud: Urzędnik zapisuje dane z licznika do książki z kopiałem, i na miejscu oblicza należną sumę, dzięki czemu nie potrzebuje dwa razy chodzić. Urządzenie aparatu Lud (patent niemiecki), dzięki któremu można b. szybko załatwiać czynności obliczania, zaoszczędzając czas. *Analiza drugiego artykułu.* Wartość systemu wydaje się małą autorowi artykułu.

Oszczędność według niego jest tylko pozorna, i znika przy pracy kontroli i stratach przez zatrzymywanie liczników oraz stracie czasu, jeśli z aparatem Lud ma do czynienia urzędnik niewprawny w pisanie i kalkulacje. Wszystkie próby wykazały, iż najlepszym systemem jest sposób postępowania oddzielny, a scentralizowany dopiero przy podziale zużycia, pod kierunkiem osoby pracującej na maszynie liczącej. [Artykuły: A. Stelwaag dr. inż. Gelsenkirchen „Das Lud-Verfahren, ein neues Abrechnungsverfahren für Gas, „Wasser und Elektrizitätswerke”. Berlin, *Wasser und Gas*, 15 maj 1925, Nr. 16, str. 803—808, 2 fig. Artykuł II-gi: F. Hof, Neuwied. „Abrechnungsverfahren für Licht, Gas und Wasserwerke”. Berlin, *Wasser und Gas*, 15 październik 1925, Nr. 2, str. 62].

V. Transporty i komunikacja. (Transports).

Bruki. Hiszpanja (Pavages). Po kilku ogólnych uwagach o ruchu kołowym w wielkich miastach, oraz o sposobach rozwiązania zagadnienia tegoż ruchu, autor daje wskazówki co do różnych systemów bruków używanych w Barcelonie; wspomina o próbach zrobionych z betonem mozaikowym ułożonym na jednej z głównych ulic miasta: fundament tego bruku jest betonowy, nawierzchnia składa się z warstwy drobnych kamyczków układanych ręcznie i spojonych cementem. Dwie te warstwy mają grubość 22 centymetrów. [Joseph Cabestany. Madryt. *Revista de Obras Publicas*, styczeń 1926, Nr. 1].

Czyszczenie ulic. (Le nettoyage des rues). Omawiając postęp jaki zaszedł w sposobach czyszczenia ulic, autor artykułu pisze, iż jedyną dziedziną w oczyszczaniu w której nie widać żadnego postępu — jest usuwanie śniegu z ulic, okazał się dobitnie w czasie silnych śnieżyc panujących w Anglii, po których śnieg usuwano właściwie metodą przypadkową — nie zorganizowaną. Ostatnim słowem udoskonalenia w tym kierunku wydaje się sposób posypywania ulic solą, co właściwie w rezultacie wpływa tylko na wytworzenie mnóstwa błota. [„Street

cleansing”. London, *Municipal Engineering and the Sanitary Record*, styczeń 1925 r. str. 18].

Automobile ciężarowe o 6-iu kołach (Lourds automobiles à 6 roues). W samochodach ciężarowych dwuosowych, ciężar główny ładunku opiera się na tylnej osi, co na powierzchni drogi działa podobnie jak uderzenia ciężkim młotem, powodując następnie wstrząśnienia, na których cierpią jacy, automobil i droga. Jeśli ciężar samochodu ładownego rozdzielić na 3 osie, czyli na 6 kół, ciężar przypadający na osie rozkłada się jednolicie i równa się mniej więcej ciężarowi wozu typu lekkiego. Autor dowodzi, iż koła pneumatyczne plastikowe posiadają więcej zalet niż obręcze kołowe podwójne — obecnie używane. Ciężar przypadający na os w wozie wyładowanym o wadze 9—10 tonn, przy zastosowaniu systemu trzyosiowego nie jest większy niż wozu 2-u tonnowego; tym więc sposobem wozy o 6-iu kołach nie psułyby drogi i nie wpływałyby niszcząco na domy lżejszej konstrukcji. Wozy tego typu są obecnie bardzo używane w Stanach Zjedn. [„Sechrad-Grosskraftwagen”. Erfurt, *Förder-technik und Frachtverkehr*, 20 październik 1925, Nr. 20, str. 322—323, 5 il.].

Wielki garaż automobilowy w Berlinie. (Un grand garage pour automobiles à Berlin). Opisanie garażu, który niejako posłużyć może za wzór w jaki sposób zużytkowuje się teren, oraz jak się rozplanowuje ruch kołowy. Garaż zbudowany jest w Wilmersdorf. [Brattskoven dr., Ein Grosskraftwagenhaus für Berlin”. Berlin, *Bauwelt*, 24 wrzesień 1925, Nr. 39, str. 942—943, 6 il.].

Przepisy regulujące budowę wielkich garaży w Monachjum. (Prescription relatives à la construction de grands garages d'automobiles à Munich). Rada M. w Monachjum zatwierdziła projekt przepisów policyjnych, dotyczących wznoszenia garaży automobilowych. Garaże na pomieszczenie maksimum 10-iiu automobilu zostały uznane jako odpowiadające wymaganiom bezpieczeństwa w ra-

zie pożaru, i przepisy co do ich budowy zostały niezmienione. Garaże na więcej niż 10 samochodów będą mogły być budowane w odległości najmniej 100 m. od kościołów, gmachów publicznych i pomników. [„Vorschriften für den Bau von Grosskraftwagenhäusern in München”. Berlin, *Bauwelt*, 23 lipiec 1925, Nr. 30, str. 719].

Stały registrator tlenku węgla w tunelach Liberty w Pittsburgu. (Enregistreur continu de CO dans les tunnels Liberty à Pittsburg). Opisanie specjalnego aparatu kontrolującego wentylację w długich tunelach. Aparaty te stale zapisują diagramy, a gdy wzrasta zawartość CO, wówczas zaczyna działać aparat alarmowy. [Fliedner, Katz and Meiter. „Continuous CO recorder in the Liberty tunnels”. New York, *Engineering News Record*, 10 wrzesień 1925, str. 423—424, 3 fig.].

Urządzenia tramwajowe w Amsterdamie. (Les installations des tramways d'Amsterdam). Opisanie organizacji linii i taboru tramwajowego w Amsterdamie. Na końcu opis linii tramwajowej miejskiej o automobilowej trakcji: linia tramwajowa konna, długości 6,2 kl. nie opłacała się w obecnych warunkach, zaczęto więc na niej stosować użycie automobili Forda jako siły pociągowej. Auto ciągnie 1—2 tramwaji konnych, obsługiwanych przez jednego konduktora. Sposób ten stosowany jest tylko tymczasowo, wyniki jednak próby okazały się dodatnie. [E. Giese. Dr. Ing. Berlin „Die Anlagen der Amsterdamer Strassenbahn”. Berlin, *Verkehrstechnik*, wrzesień 1925, Nr. 39a, str. 756—759, 8 il.].

Władze miejskie Glasgow i użycie autobusów. (La corporation de Glasgow et l'emploi d'autobus). Glasgow posiada miejskie tramwaje. W celu wypróbowania możliwości zastąpienia tramwaji przez autobusy, miasto postanowiło wprowadzić autobusy na 30 miejsc między Glasgowem a Londynem, na przestrzeni przeszło 800 mil. Autobusy te nie zatrzymują się w drodze. Doświadczenie dało dobre wyniki. Możliwość zmian

w dotychczasowym systemie obsługi miasta przez tramwaje. [„Glasgow corporation and use of motor buses“. London, The Municipal Journal, 16 październik 1925, str. 1523, 1 col. 1 il.].

Ruch automobilowy. Lustra odbijające. Francja. (Circulation automobile. Miroirs rétroviseurs). Rząd przypomniał przez specjalne okólniki ministerjalne, iż wozy ciężarowe automobilowe o obciążeniu większym niż 3.000 kg., muszą być zaopatrzone w lustra odbijające. Niestosowanie się do tych przepisów podlega karze. [Paris, Le Mouvement Communal Français, 24 styczeń 1925, Nr. 12, str. 190—191].

Sygnalizacja na przejazdach. Francja. (La signalisation des passages à niveau). We Francji zrobiono próby z aparatami ostrzegawczymi na przejazdach, na linii Paryż — Beauvais. Wypróbowano 3 rodzaje aparatów: a) aparaty ostrzegające o zbliżeniu się do przejazdu strzeżonego i zaopatrzonego w barjerę i aparaty umieszczone na samejże barjerze; są to krążki odbijające (cataphotes) światło latarni; b) aparaty ostrzegające o zbliżeniu się pociągów do przejazdu niestrzeżonego i niezaopatrzonego w barjerę i aparaty odbijające światło; aparaty umieszczone w tych miejscach, wydają najczęściej odgłos przy zbliżeniu się pociągu, wreszcie c) aparaty ostrzegawcze na przejazdach o słabym ruchu. Wyniki badań aparatów przez komisję. [Paris, L'Action Communale, 4 październik 1925, Nr. 310, str. 3149].

Użycie lokomotyw o parze przegrzanej na kolejach wąskotorowych. (Locomotives à vapeur surchauffée pour voies étroites). Koleje wąskotorowe używają dotychczas lokomotyw o parze wilgotnej. Najnowsze badania wykazały, iż należałoby właściwie używać na tych liniach nowych lokomotyw o parze przegrzanej. [Johannes Jacobi. Dipl. Ing. Berlin. „Heissdampflokotiven für Kleinbahnen“. Berlin, Verkehrstechnik, wrzesień 1925, Nr. 39a str. 755—756].

Nowy wóz motorowy dla tramwajów miejskich i podmiejskich. Hamburg. (Nouvelle voiture motrice des tramways urbains et suburbains de Hambourg). Opisanie podwójnego wozu motorowego obecnie używanego w Hamburgu. Nowe te wagony zbudowane zostały przez Waggon-und-Maschinenbau. A. G. Görlitz; konstrukcja ich jest cała z żelaza. Zalety aparatu rotacyjnego syst. Jakobs. [Neue Triebwagen auf der Hamburger Stadt und Vorortbahn“. Berlin, V. D. I. Zeitschrift des Vereins deutscher Ingenieure, 12 wrzesień 1925, Nr. 37, str. 1195, 5 il.].

Poprzeczne przecięcia dróg automobilowych. (Sections transversales de routes pour automobiles). Autor opisuje profile dróg w różnych krajach i dochodzi do wniosku, że najlepszą linią jest wygięta w środku z przedłużeniem w linię prostą. [Léon Moissenet. „Gross section of motorways.“ London, The Surveyor, 25 wrzesień 1925 r., str. 255—256, 3³/₄ kol.].

Korzyści płynące z dobrych dróg. Ameryka. (Les profits qu'apportent de bonnes routes). W stanie Arizona, w ciągu ostatnich 3-cho lat, zbudowano drogi betonowe na miejsce dawnej sieci. Ankieta skierowana do użytkowników drogi i statystyka wykazały, iż korzyści z dróg dobrych znacznie przewyższają kosztą budowy i utrzymania dróg. [Der Nutzen guten Strassen.“ Berlin, Die Strasse, 20 październik 1925 r., str. 167].

Niezbędne pole widzenia na ulicach i placach. (Le champ visuel dans les rues et aux carrefours). Ogromny ruch kołowy w miastach wymaga, by łatwo można było wzrokiem ogarnąć przestrzeń ulic, placów, a głównie przecięć ulic; niezbędnym jest pole widzenia na przestrzeni 50 mtr., czyli na to, by móc zahamować lub usunąć się w porę, tramwaje i auta muszą mieć możliwość zobaczenia nadjeżdżającego z innej ulicy wozu, na przestrzeni 50 mtr. Autor na ilustracjach wykazuje, jak w Berlinie zostało zwiększone pole widzenia i domaga się, by natychmiast usunięto drobne konstrukcje, zasłaniające

widok, przypisując im znaczną ilość wypadków ulicznych. [Dr. Hermann Janssen, „Übersicht an Strassen und Plätzen.“ Berlin, Die Baugilde, 31 sierpień 1925, Nr. 16, str. 1111, 6 il.].

Publiczne garaże automobilowe. Francja. (Garages publics pour automobiles). Projekt garażu na Boulevard Haussmann. Projekt garażu pod ogrodem publicznym. Projekt przebudowy hal centralnych z garażem podziemnym. [Pierre Bourdeix. Paris. La construction Moderne, 13 grudzień 1925, str. 125, 127—131, 6 fig.].

Zagadnienie oszczędnościowej trakcji kolejowej na międzynarodowym kongresie drogowym w Londynie. Trakcja automotorowa o motorze termicznym. Kilka zajmujących uwag i wskazówek, dotyczących różnych typów termicznych automotorów. [Paris, Revue Universelle des Transports, 1 wrzesień 1925, Nr. 36, str. 241—243].

Tramwaje w Niemczech. Statystyka wypadków. (Tramways). Specjalny numer „Verkehrstechnik“ zajmuje się statystyką wypadków spowodowanych w Niemczech przez tramwaje. Opisanie różnych typów nowych wozów tramwajowych, będących w użyciu w różnych miastach. [Berlin, Verkehrstechnik, wrzesień 1925, Nr. 39a, str. 756—759, 8 il.].

Bezpieczeństwo na przejazdach kolejowych. (La sûreté des passages transport à niveau). Przyczyny, dla których nie można wymagać zatrzymywania się wozów przed przejazdem kolejowym. W Portsmouth (Ameryka) używają systemu I. C. Dorst, zmuszającego w tych miejscach woźniców i szoferów do zwiększonej uwagi; jest to rodzaj korytarza podniesionego w kształcie siodła, o wielkości 20×30×95 cm. zmuszającego wóz do trzymania się środka i do zwolnienia biegu. [„Verkehrszuherung an Schienenübergangen.“ Berlin, Die Strasse, 5 maj 1925, Nr. 9, str. 71].

Materiał używany przez koleje podjazdowe. (Le matériel roulant des voies ferrées d'intérêt local). W czasie kongresu przewozowego, który odbył się w Brukselli, w lipcu 1925 r., p. Guinchard przedstawił w referacie b. ciekawym, iż należałoby przyjąć typ wozu tramwajowego elektrycznego o centralnej platformie i jednym wejściu, platformach zamkniętych na końcach wozu dla dozorczy, hamulcu o zgęszczonym powietrzu, silnem oświetleniu przodu i t. p. [Paris, Revue Universelle des Transports, 1 wrzesień 1925, Nr. 36, str. 237—238].

Nakierowywanie tramwajów (L'aiguillage des tramways). Autor uważa, iż małe rozpo-wszechnienie zwrotnic automatycznych należy przypisać ich drożyznie, oraz niezawsze pewnemu działaniu. Opis zwrotnic, używanych w Amsterdamie, bardzo pewnych i łatwych w kierowaniu, oraz tanich. [K. Stof-fels. Amsterdam „Weichenstellvorrichtung bei Strassenbahnen.“ Berlin, Verkehrstechnik, 21 czerwiec 1925, Nr. 25a, str. 441—442, 2 il.].

Naprawa ulic wzdłuż linii tramwajowych. (La réparation des routes le long des voies de tramways). Zagadnienie dróg. Opinie inżynierów tramwajowych i drogowych. Budowa linii; utrzymanie powierzchni dróg. Dyskusja. [Francis Wood. „The repair of roads against tramway traks.“ London, Contractor's Record, 2 grudzień 1925, str. 1836—1840, 5 il.].

Utrzymanie dróg w St. Gallen. Szwajcaria. (L'entretien de la voirie à St. Gall. (Suisse). Utrzymanie dróg w St. Gallen jest znakomite. Obejmują one przestrzeń 117 kl. i posiadają kilka typów nawierzchni, o których podano ciekawe szczegóły. Najlepsze wyniki dały drogi o makadamie smolowanym. Cena kosztu rozmaitych epok utrzymania podana jest z uwagą, iż dobre utrzymanie drogi ułatwia jej oczyszczanie najmniej kosztowne. [„Der Strassenunterhalt in der Stadt St. Gallen.“ Zurich, Schweizer Bau-Blatt, 6 czerwiec 1925, Nr. 45, str. 4].

Oczyszczanie dróg w Wiedniu i używane do tego aparaty. (Le nettoyage de la voirie de Vienne et le matériel roulant qui y est affecté). Szczegóły o powierzchni dróg i aparatach, używanych do ich czyszczenia, usuwania śniegu, polewania, zbierania śmieci. Ta ostatnia czynność jest w trakcie całkowitej przemiany. Od września 1923 r. aż do lipca 1925 r., 50% ludności jest obsługiwana przez nowy system zbierania „Colonia.” Są to skrzynki o pojemności 90 litrów. Kilka szczegółów o obsłudze miasta przez automobile miejskie, o użyciu koni i o usuwaniu nieczystości. [Das Strassenreinigung und Fuhrwesen der Stadt Wien.“ Feudingen, Die Städtereinigung, 30 lipiec 1925, Nr. 14, str. 328—330].

Usuwanie śniegu z ulic. Stany Zjednoczone. (Enlèvement des neiges des rues). Rzeczy ogólne. Ulice i place pokryte lodem. Użycie wozów i wozów mechanicznych do usuwania śniegu. [Leonard W. Russel. „Snow removal from city streets”. New York, The American City, październik 1925, str. 389—392, 2 fig., listopad 1925, str. 503—506, 2 fig.].

Drogi i ulice z żelazo-betonu. (Chaussées et routes en béton armé). Trwałość ulicy jest rozstrzygniętą przez użycie żelazo-betonu jako podstawy budowy. Opisanie budowy w Anglii drogi żelazo-betonowej. Zagadnienie rozmieszczenia kanalizacji i jej umieszczenia w drogach tego rodzaju. [Louis Perrin, Paris, Revue de Béton armé et des Entreprises générales, 15 październik 1925, str. 331—336, 9 il.].

Zbadanie bruku asfaltowego. (Inspection d'un chantier de pavage en asphalte). Można szukać ulepszeń bruków asfaltowych w następujący sposób: 1) przez doskonałe zbadanie właściwości użytych materiałów, 2) przez staranne przepisy, dotyczące przygotowania mieszaniny, i wreszcie 3) przez ulepszenie sposobów użycia materiału. [W. I. Emmons, „Asphalt paving plant inspection.” New York, The American City, luty 1925, str. 10—12, 1 diagr.].

Użycie cieńszych cegieł do brukowania ulic i dróg. Stany Zjednoczone. (Emploi de briques plus minces pour le pavage des rues et des routes). Użycie cegieł szklistych o grubości 3 cali, rozpowszechnia się coraz więcej w Ameryce dla brukowania ulic. Rady dotyczące tego sposobu brukowania. [L. Webster Benham. „Thinner brick pavemens in street and highway paving”. New-York, The American City, luty 1925, str. 15—18, 1 il.].

Sposób uszczelniania gliną kanałów, stawów, basenów w parkach it.p. (Procédé pour obtenir l'étanchéité avec de l'argile dans les canaux, étangs, bassins de parcs etc.). Sposób ten głównie stosuje się do kanałów. Wady dawnych systemów są tu usunięte przez to, iż glina przeniesioną jest na miejsce w stanie naturalnym i tamże ugniecioną ze stosowną proporcją wody, a następnie użytą do uszczelnienia profilu kanału. Dzięki temu nie trzeba już rozsmarowywać gliny wewnątrz kanału. Robocizna jest oszczędna przy użyciu tego sposobu. [Richard Maudrich, „Verfahren zum Herstellen einer Lehmdichtung in Kanälen, Weihern, in Grünanlagen etc.”. Köln, Westdeutsche Bauzeitung, 10 maj 1925, Nr. 19, str. 7, 2 il.].

Przewóz pracown'ków koleją. (Le transport des travailleurs par voie ferrée). We wszystkich krajach istnieją odrębne i specjalne sposoby przewozu pracowników i robotników jadących i wracających z robót. We Francji stosuje się np. niższe taryfy, bądź w formie abonamentu, bądź biletów specjalnych tam i z powrotem. Poza Francją autor zajmuje się przewozem pracowników w Belgji, Włoszech, Szwajcarii, Hiszpanji, Portugalji, Anglii. [G. Chatel, Paris, Revue Universelle des Transports, 1 i 15 październik 1925, Nr. 38, 39, str. 269—272, 285—287, 1—15 listopad 1925, Nr. 40—41, str. 301—305, 322—324, 1 gruzień 1925, Nr. 42, str. 337—338, 13 tabl.].

Policeja ruchu kołowego i sygnały ręczne. (L'agent de circulation et ses signaux à la main). Analiza najnowszej pracy „Street Traffic Control” przez Miller Mc. Clintock,

wydanej przez Mc. Graw-Hill Book Company. New-York. Według autora najlepsze ręczne sygnały drogowe są używane w Boston. 10 fotografii ilustrujących. [„The Traffic officer and his hand signals”. New York, The American City, listopad 1925, Nr. 36, str. 246—247, 7 il.].

Automobile jako środek komunikacyjny i inne sposoby przewozu. (Les transports automobiles et autres moyens de transports). Autobus jest często groźnym współzawodnikiem dla tramwaji, i kiedyś odegra dużą rolę w sposobach transportowych miejskich i podmiejskich, może doprowadzić do wzmożenia ruchu kołowego i wykorzystania każdego z tych sposobów. [Paris, Revue Universelle des Transports, 15 wrzesień 1925, Nr. 37, str. 261—263].

Zarząd gminny czy eksploatacja prywatna portów. (La régie communale ou l'exploitation par une société privée des ports). Powody, dla których należy przekształcić obecny system obsługi publicznej na administrację prywatną o podstawie handlowej. Autor zastanawia się nad zarządem portami i jego formą. Powody, dla których porty winny być administrowane przez ludzi prywatnych, gdyż jest to dziedzina specjalna, wymagająca specjalnych talentów administracyjnych. Port berliński jest najlepszym przykładem tego rodzaju gospodarki, pod warunkiem jednak, by administracja była racjonalna i sprężysta. [Schuening, Berlin, „Kommunale oder privatwirtschaftliche Betriebsform im Hafenwesen” Berlin, Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 10 lipiec 1925, Nr. 13, str. 63].

Eksploatacja portów i technika ich budowania. Niemcy. (Exploitation des ports et technique de leur aménagement). Wielu autorów bardzo poważnie bada w Niemczech sprawę portów morskich i rzecznych i przedstawia ich rozwój przed i po wojnie. Szczegóły o kanałach w południowych Niemczech. Komentarze co do sposobu gospodarki portowej. Sprawa morskiego połowu

i jego znaczenie dla budżetów gminnych. [Hafenwirtschaft und Hafenbautechnik” Berlin, Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 10 lipiec 1925, Nr. 13, 8 il.].

Nowy tramwaj obsługiwany przez jednego urzędnika o motorze spalany m paliwem. (Une nouvelle voiture à combustion à l'huile). Nowy model tramwaju o motorach poruszanych za pomocą płynnego paliwa. Wóz ten zbudowała „Waggonfabrik—Düsseldorfer Eisenbahnbetraf”. Wagon waży 12,5 t. długość jego wynosi 13,5 mtr. [E. Auerbach. Elberfeld. „Ein neuer Einmannwagen mit Verbrennungsmotor und Oelgetriebe” Berlin, Verkehrstechnik, 9 październik 1925, Nr. 41, str. 813—815, 3 il.].

Wysilek przeprowadzony dla zmniejszenia kosztów eksploatacji: nowy wagon tramwajowy obsługiwany przez jednego człowieka. Anglija. (Un réel effort pour réduire le coût de l'exploitation: la nouvelle voiture de tramway denerve par un seul agent de la corporation de York). Zarząd miejski w York zarządził w ten sposób deficytowi na jednej z tramwajowych linii, że wprowadził na niej wozy obsługiwane przez jednego człowieka. Opisanie rozmiaru wozów i sposobu ich funkcjonowania. [Bromley. „A real effort to reduce operating costs: York corporation's new one—man tramcar”, London, The Municipal Journal, 20 październik 1924, str. 1693—1694, 4 fig.].

VI. Higijena. (Hygiène).

Repertorium Prac i Pomocy Społecznych, Higijenicznych i Dobroczynnych w Belgji. (Répertoire des Oeuvres et des Services d'Assistance d'Hygiène et de Solidarité de Belgique). Repertorium prac i pomocy społecznych jest ważne i pożyteczne dla biur publicznych i zarządów tow. dobroczynnych i filantropijnych, lekarzy, kierowników instytucyj. „Służba Społeczna” („Service Social”) obecnie jest na drodze do złączenia i zastąpienia dawnych rozrzuconych poczynań dobroczynnych i społecznych, dzięki

czemu działalność w tej dziedzinie zostanie pożytecznie skoordynowana, gdyż przy połączeniu wysiłków i dobrym podziale działalności oszczędzić będzie można sporo czasu, pieniędzy, oraz popełnianych błędów. Celem repertorium jest dać ściśle wiadomości o siedzibie i działaniu danej instytucji, by ułatwić tym sposobem korzystanie z pomocy. Repertorium obejmuje 2 działy: pierwszy poświęcony instytucjom zajmującym się dziećmi, drugi — działalności obejmującej dorosłych. Każda organizacja lub biuro ma zaznaczone: cel, siedzibę, formę prawną lub społeczną, nazwiska głównych kierowników, warunki i formalności do wypełnienia. Opisano 6.800 instytucyj, z czego 5.153 instytucyj zajmujących się dziećmi, przeszło 600 szpitali, ambulatorjów i sanatorjów, 273 towarzystw budowy i wynajmu tanich mieszkań itd. Indeks geograficzny, analityczny i alfabetyczny. [„Répertoire des Oeuvres et des Services d'Assistance, d'Hygiène et de Solidarité. Wydanie Belgijskiego Związku miast. Bruksella str. 507].

Parki skorupiaków w Marsylii. (Les parcs à coquillages de Marseille). U zwierząt o wyższym ustroju jest nadzwyczaj trudno otrzymać zupełne oczyszczenie od mikrobów we wszystkich dziedzinach, w przeciwieństwie do skorupiaków, które przez przepłukania wodą sterylizowaną bieżącą, bardzo łatwo oczyszcza się od wszelkich mikrobów, lecz równie łatwo zanieczyszcza się w wodzie brudnej. Jest więc niezbędnym pilnować bardzo parków ostryg i innych skorupiaków, które powinny mieć wodę bogatą w części organiczne a przytem możliwie czystą i pozbawioną mikrobów. Dekret 1923 r. regulujący zdrowotność parków ostryg ma być obecnie zastosowany do Marsylii i brzegów morza Śródziemnego. [H. Violle, prof. higieny w Uniwersytecie marsylskim. Paris. Revue d'Hygiène, sierpień 1925, Nr. 8, str. 757—764].

Ochrona geologiczna i sanitarna wód termomineralnych; Vichy. (Protection géologique et sanitaire des eaux thermominérales; le

bassin de Vichy). Bardzo ograniczone jest prawodawstwo odnoszące się do ochrony wód mineralnych; ogranicza się ono jedynie do obrony źródeł przed przedsiębiorstwami działającymi na ich szkodę, lecz zupełnie nie zajmuje się temi przyczynami, które mogą wpłynąć na skład tych wód. Należałoby wody mineralne zabezpieczyć prawnie przed wpływami szkodliwymi i niszczącymi, którym często podlegają wody mineralne przy pracach związanych z wydobyciem ich na powierzchnię. [A. Guillerd, szef biura bakteriologicznego w Instytucie hydrologicznym. Paris. Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, sierpień 1925, Nr. 8, str. 487—537, 8 il. 3 karty, 3 przekroje].

Przezorność społeczna. Medycyna i higiena w wielkich kopalniach węgla w Belgji. (La prévoyance sociale. La médecine et l'hygiène industrielle dans les grands charbonnages belges). Historia obsługi higienicznej i lekarskiej w belgijskich kopalniach węgla, może być podzieloną na 3 okresy: 1) czasy dawne aż do Rewolucji, 2) okres nowożytny — odpowiadający wiekowi XIX, 3) czasy obecne, które mogą być nazwane okresem medycyny społecznej. Koszta organizacji i działania medycyny i higieny przemysłowej, obciążające przemysł węglowy, wynoszą obecnie 7,50 frs. na sprzedażną tonnę węgla. [Dr. Stassen, szef służby lekarskiej w kopalniach węgla. Paris, Revue d'Hygiène, listopad 1925, Nr. 11, str. 929—949].

Przestrzeń podlegająca ochronie około źródeł wód pijalnych we Francji (z prawnego punktu widzenia). (Le périmètre de protection des sources d'eaux potables (au point de vue juridique). Prawo z 15/II 1902 r. zawiera zarządzenia mające przeszkodzić zakażaniu wód zaopatrujących miasta. Jednakże wyrażają to w sposób słaby i niejasny. Zakaz odnosi się jedynie do rozrzucania nawozu ludzkiego w obwodzie objętym prawem ochrony, żadne jednak prawo nie zabezpiecza nadzoru nad ujmowaniem źródeł i prowadzeniem wody do sieci wodociągowej. Trudno jest dowieść zanieczyszczenia źródła, wo-

da zaś często jest sprzedawana w butelkach bez gwarancji czystości. Należałoby zrędownać i dopełnić wszelkie prawa odnoszące się do ochrony źródeł wody do picia, jak również wód termicznych. [Maxime Toubeau dr. praw, szef biura ukrócania fałszerstw. Paris. Annales d'Hygiène Publique, Industrielle et Sociale, wrzesień 1925, Nr. 9, str. 541—550].

Zabawy dla dzieci celem zaznajomienia ich z ruchem ulicznym. (Jeu de trafic pour enfants). Gry szkolne mające na celu nauczanie dzieci dobrze rozumieć znaki i ruchy policjantów regulujących ruch uliczny. [„A traffic game for children“. New York, The American City, listopad 1925, str. 500, 1 fig.].

Prawa cudzoziemskie o opiece społecznej. Niemcy i Belgja. (Les lois étrangères d'assistance). Referat o nowych prawach pomocy społ. w Belgji i Niemczech. Autor referatu porównuje je do praw francuskich, znajdując, iż są one za sztywne i za fragmentaryczne. [M. Gravereaux. Paris, Revue Philantropique, 15 grudzień 1925, Nr. 340, str. 609—618].

III-ci Międzynarodowy Kongres Miast a Czerwony Krzyż. (Le III-e Congrès International des Villes et la Croix Rouge). W czasie III-go międzyn. Kongresu miast, odbytego w Paryżu w 1925 r., okazała się wyraźnie konieczność i korzyść współdziałania międzynarodowego i udzielania sobie informacji. Obecnie zarząd najmniejszym miastem stał się wiedzą i sztuką, w której wielką pomocą jest udzielanie informacji przez Związki Miast. Korzyści płynące ze współpracy Międzynarodowego Związku Miast, Międzyn. Biura Pracy i T-wa Czerwonego Krzyża. [Paryż. Vers la Santé, grudzień 1925, Nr. 12, str. 507—509].

Dziecięcy tydzień sanitarny w Gelsenkirchen. Niemcy. (La semaine sanitaire infantile de Gelsenkirchen). Od 25/VI — 5/VII 1925 r. w Gelsenkirchen odbył się sanitarny tydzień dziecięcy; usiłowano z powodzeniem wykazać wszelkie zalety i korzyści higieny

dziecięcej. Propaganda ta była zakrojona na sposób amerykański, gdyż wszelkimi środkami starano się o zainteresowanie publiczności (filmy, konferencje, pokazy sportowe, jedzeniowe, odzieżowe, premjowanie dzieci najlepiej pilnowanych i najhigieniczniej ubranych i t. d.). [„Die Gelsenkirchener Kindergesundheitswoche.“ Berlin, Mitteilungen des deutschen Städtetages, 1925, Nr. 12, str. 210—211].

Badanie lekarskie przed ślubem w Norwegji. (L'examen médical avant le mariage en Norvège). W Norwegji, od stycznia 1919 r. obowiązuje konieczność przedstawienia przed ślubem świadectwa lekarskiego. Prawo to zabrania związków małżeńskich osobom chorym na umyśle, lub chorym na syfilis w formie zaraźliwej. Osoby dotknięte chorobą weneryczną lub chorobą zaraźliwą nie mogą zawrzeć związków małżeńskich bez uprzedzenia o tem drugiej strony i bez uświadomienia przez lekarza o niebezpieczeństwach, na które się narażają. Prawo norweskie pozwala lekarzom złamać w takich wypadkach tajemnicę lekarską, i obowiązuje do składania władzom raportu o chorobie. Kandydaci do małżeństwa muszą wypełniać przedtem odpowiedni kwestjonariusz. [Bruxelles, Bulletin International de la Protection de l'Enfance, 31 grudzień 1925, str. 1308—1309].

Nowy wózek do przewozu psów włączających się po mieście. (Nouveau petit fourgon pour le transport des chiens capturés). Opis małego wózka automobilowego, dzięki któremu można szybciej łapać psy włączające się po mieście. [F. Guffanti. „Il nuovo furgoncino bel trasporto dei cani catturati.“ Milano. Città di Milano, 31 październik 1925, str. 345, 2 fig.].

Rzeźnie i sposoby uboju. Budowa i eksploatacja. Niemcy. (Abattoirs et procédés d'abatage. Construction et exploitation). Autor przedstawia stan rzeźni w Niemczech przed i po wojnie, oraz omawia niezbędność zaprowadzenia w nich chłodni; następnie

przechodzi do sposobów i techniki nowoczesnej, będącej w użyciu w rzeźniach. Przedstawia następnie stronę ekonomiczną instalacji, będących w użyciu w rzeźniach, a poruszanych bądź parą, bądź siłą motorową. Wskazówki, odnoszące się do projektów rzeźni. Bibliografia przedmiotu i opisanie kilku instalacji. [Walter Frese, arch. „Schlacht und Viehhofwesen” (Bau und Betrieb). Berlin, Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 10 sierpień 1925, Nr. 15, numer specjalny, str. 756—819, 39 il.].

Chłodnie w gospodarce miejskiej. Niemcy. (La machine frigorifique dans les exploitations municipales). Jeden z najlepszych systemów polepszenia wydajności rzeźni polega na urządzeniu odpowiednim chłodni, co pozwala na kupno bydła w chwili podaży, gdyż mięso bez psucia się może być przechowywane przez czas dłuższy w chłodniach odpowiednio urządzonych. Szczegóły o urządzeniu tego rodzaju instalacji. [R. Pabst, inż. Kolonja. „Die Kältemaschine in städtischen Betrieben.” Berlin, Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 10 październik 1925, Nr. 19, str. 1102—1113, 14 il.].

Świeże powietrze w leczeniu i zapobieganiu chorobom. (L'air frais dans le traitement et la prévention des maladies). Sir John Robertson, lekarz z Birminghamu, wskazuje na ogromne znaczenie świeżego powietrza w leczeniu. Świeże powietrze — mówi on — odgrywa wielką rolę w leczeniu tuberkułu, jak również jest wielce pomocnym w leczeniu chorób ciężkich (zapalenie płuc, szkarlatyna i t. p.). Główną jednak rolę odgrywa ono przy chronieniu zdrowia. Autor nalega, by przy projektach urządzeń w miastach, zachowywać możliwie dużą przestrzeń niezabudowaną, a przeznaczoną na rozrywki na świeżym powietrzu. Jest on też zwolennikiem łatwo dostępnych parków, i uważa wszelkie ćwiczenia na wolnym powietrzu, jako niezbędne dla wykorzenia złych nałogów i odzwyczajenia od złych towarzyszt. Autor uważa, iż następująca proporcja wolnych przestrzeni jest konieczną dla zdrowia:

4—5 akrów na 1000 mieszkańców na placu do gry, 2 akry na 1000 mieszk. na zieleńce, 1 akr na 1000 mieszk. na parki. Razem: 7—8 akrów wolnych przestrzeni na 1000 mieszk. [John Robertson. „Fresh Air in the Treatment and Prevention of Disease.” London, Journal of the Royal Sanitary Institute, maj 1925, Nr. 473—475].

Związek między wodą do picia a epidemją wola. (Les rapports entre l'eau potable et le gôitre endémique). Konferencja w sprawie badań choroby wola, jej leczenia i zapobiegania. Autor obszernie omawia przyczyny choroby. Teoria zarażenia się przez wodę musi być odrzuconą: woda o ile jest oczyszczoną z bakterij, nie wpływa w niczem na rozwój wola. Chorobę leczy się skutecznie preparatami jodowymi. Propozycja amerykańska, dodawania jodu do wody, musi być odrzuconą, gdyż przedewszystkiem nie jestto sposób oszczędny, następnie niektóre organizmy nie znoszą jodu. Chorobę wola w niektórych częściach Niemiec, należy przypisać używaniu od czasu wojny rozmaitych sztucznych nawozów zastępujących saletrę Chilijską. [W. v. Gonzenbach, dr. prof. „Beziehungen zwischen Trinkwasser und endemischem Kropf”. Monachjum, Das Gas und Wasserfach, 24 październik, 1925, Nr. 43, str. 667—670].

Choroby sercowe w Stanach Zjednoczonych. (Les maladies de coeur aux Etats-Unis). W Stanach Zjedn. na pierwszym miejscu przyczyn zgonu znajdują się choroby sercowe (150 zgonów na 100.000 mieszk.). Obecnie jest w Stanach Zjedn. około 2-ch milionów chorych na serce. 50 do 60% chorób sercowych pochodzi z reumatyzmu, 15—20% za przyczynę ma choroby weneryczne. Amerykańska Liga walki z chorobami sercowymi, powstała w 1924 r.; między innymi środkami proponuje coroczne badanie przez lekarza, przeznaczanie robotników chorych na serce do lżejszych prac, rozwój specjalnych lecznic. (Obecnie jest ich 140 w Stanach Zjedn.). [Bruxelles, Bulletin International de la Protection de l'Enfance, 31 grudzień 1925, Nr. 43, str. 1292].

Propaganda w Holandji higieny popularnej. (Propagande populaire d'hygiène aux Pays-Bas). Holandia podjęła ciekawą pracę: redakcje 165 dzienników zgodziły się zamieszczać darmo przepisy higieniczne i rady co do zapobiegania chorobom. Dotychczas pisano o następujących przedmiotach: walka ze znachorstwem, przedślubne badanie lekarskie, higiena zębów i t. p. Otrzymano doskonale wyniki. [Genève, Revue Internationale de la Croix-Rouge, listopad 1925, Nr. 87, str. 929, 18 lin.].

Projekt podzielenia Stanów Zjedn. na obwody terytorjalne z punktu widzenia śmiertelności, czyli ustalenia terytorjum pozwalającego na zebranie danych co do chorób ludzkich. (Projet pour l'établissement aux Etats-Unis d'une division territoriale au point de vue de la morbidité c'est à dire de la détermination de territoire permettant de réunir des renseignements sur les maladies humaines). Dla lepszego zbadania statystyk prowadzonych w Stanach amerykańskich, należałoby dążyć do ujednostajnienia tych statystyk i zaprowadzenia jednego typu kwestionariusza dla lekarzy. [J. Lloyd, „A plan to establish in the United-States a Morbidity Registration Area, that is, an Area for the more complete Collection of Data relating to the Diseases of Man”. Washington, Public Health Reports, 24 lipiec 1925, Nr. 30, str. 1549—1559].

Rozdawnictwo mleka. (La distribution du lait). Badanie dwóch zagadnień dotyczących mleka: ochronienie go od zarażenia i sprzedaż po możliwie niskich cenach. Klasyfikacja mleka, które zawsze powinno być sprzedawane w opieczetowanych butelkach. Zadania co do lokali, gdzie się odbywa rozdawanie mleka: 1) wielka czystość, 2) środki do sterylizowania wszelkich naczyń mających styczność z mlekiem, 3) sposoby do zachowania mleka świeżem, 4) warunki sanitarne wewnątrz i zewnątrz lokalu. [Wilfred Buckley. „The distribution of Milk”. London, Journal of the Royal Sanitary Institute, listopad 1925, Nr. 6, str. 243—246].

Mleko i pasteuryzacja. (Le lait et la pasteurisation). Zbadanie różnych przyczyn zanieczyszczenia mleka od chwili udoju aż do wydania nabywcy. Pasteuryzacja i jej skutki fizyczne, chemiczne, biochemiczne i bakterjologiczne. Opisanie doświadczeń robionych w tym względzie. Obecnie w Nowyorku spożywa się przeszło 3 miliony litrów mleka dziennie, z czego tylko 60.000 litrów sprzedaje się jako „stopień A surowy” („grade A Raw”) resztę się pasteuryzuje. Od 1910 r. daty od której mleko zaczęto pasteuryzować, zmniejszyła się dyzenterja u dzieci i śmiertelność dzieci poniżej 5-ciu lat. [H. Whitehead. „Milk and Pasteurisation. London, Journal of the Royal Sanitary Institute, listopad 1925, Nr. 6, str. 247—255].

Niebezpieczeństwo zatrucia przez naczynia od benzolu i sposób ochronny. (Dangers d'empoisonnement par les bidons d'essence et mesures de protection). Resztki benzolu pozostale w naczyniu mogą spowodować zatrucie gazami. Najlepszym sposobem dla uniknięcia tego jest przepuszczenie naczyń przez parę buchającą. Autor podaje 5 czynników służących za podstawę do fabrykacji naczyń łatwo dających się czyścić, a więc zmniejszających niebezpieczeństwo zatrucia gazem. [Th. Mariamwolfen, Dr. „Unfallgefahren in Benzolbehältern und deren Verhütung”. Berlin, Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 25 listopad 1925, Nr. 22, str. 1329—1330].

VII. Pożarnictwo (Incendie).

Szkody spowodowane przez pożary. Niemcy. (Pertes occasionées par les incendies). W listopadzie 1925 r., pożary w Niemczech zrobiły szkody na 7.690.000 marek. Rozdział tej sumy na różnego rodzaju kategorie. [„Wertvernichtung durch Schadenbrände”. Hannover, Bauamt und Gemeindebau, 2 styczeń 1926, str. 13, 17 linii].

Ochrona przeciwpożarowa w małych miastach. Ameryka. (La protection contre le feu dans les petites villes). Kupno narzędzi przeciwpożarowych i automobili w Shawnee,

Oklahoma, pokrywa się z nadwyżką z oszczędności uzyskanych rocznie z polis ubezpieczeniowych przeciwpożarowych. [J. van Zandt, Newton. „Fire protection for the small town.“ New York. American City, listopad 1925, str. 496 — 498, il.].

Elektryczność jako przyczyna pożarów, (Electricité comme cause d'incendie). Artykuł wykazujący iż elektryczność powoduje więcej pożarów niż gaz. [Elektricitet als oorzaak van brand s'Gravenhage, Vuur en Water, 15 październik 1925, str. 129 — 131, 3 kol.].

Rezerwoary benzynowe systemu Vondran. (Les réservoirs d'essence système Vondran). System zbiorników Vondrana nie tylko lepiej zabezpiecza przed wybuchem, lecz jest oszczędniejszy. Oparty jest na zasadzie, iż jedynie mieszanina ściśle określona i obliczona gazu i powietrza spowodować może eksplozję. Przez nasycenie powietrza oparami z benzyny lub benzolu, można uniknąć wybuchu. Zbiornik ma naokoło przynajmniej metr ziemi. Osobne zabezpieczenia zapobiegają dostawaniu się do zbiornika i przewodów, palnych cząsteczek. Poza system Vondran ma tę zaletę, iż łatwo jest kontrolować dolanie i ubytek płynu, oraz określenie objętości płynu znajdującego się w zbiorniku podziemnym. Opisanie instalacji systemu Vondran, będących w użyciu od dłuższego czasu w Chemnitz, na stacji straży pożarnej, i działających tam zadawalająco. [Dickow, kierownik straży ogniowej w Chemnitz. „Die Vondran Tankanlagen“. München, Gesundheits Ingenieur, 5 grudzień 1925, Nr. 49, str. 620-621, 1 il.].

Postęp w ochronie przeciw pożarom teatrów i scen. [Progrès nouveaux dans la protection contre l'incendie des scènes et des théâtres). Nowy automatyczny aparat systemu inż. Thülke z Berlina zastosowany został z powodzeniem w 4-ch teatrach berlińskich. Próby dokonane z aparatem dowiodły

sprawności jego działania. Aparat inż. Thülke oparty jest na zasadzie fizycznej równowagi ciśnienia powietrza z zewnątrz i wewnątrz. Gorąco spowodowane przez wybuch ognia powoduje natychmiastowe gwałtowne ciśnienie i wprawia aparat w ruch. Opisanie głównych zasad, o których należy pamiętać przy zakładaniu w teatrach tych aparatów. [Dietrich Maul inż. Berlin. „Zum neusten stand der Brand und Feuersicherheit unserer Bühnenhäuser und Theater“. Berlin, Die Bauzeitung 16 styczeń 1926, Nr. 5, str. 52-55, 20 styczeń 1926, Nr. 6, str. 59-63].

Typy gaśnic pożarowych. (Types d'extincteurs d'incendies). Przegląd głównych typów gaśnic pożarowych, ich siły gaszącej, pośrednich szkód, których są przyczyną i ich skutecznego użycia w różnych przypadkach. Zasada gaśnicy oparta jest, zarówno w dawnych systemach gaśnic z płynem, jak i nowych — suchych, na izolacji przedmiotu palącego się, czyli na przerwaniu dopływu tlenu podsycającego ogień. Dwuwęglan sodu wytwarza przy zetknięciu się z ogniem, — kwas węglowy, który pomieszany z parą wodną tworzy niezbędną zasłonę ochronną. W aparatach suchych, działanie to jest ułatwione z jednej strony przez kwas węglowy rzucający na ognisko pożaru drobny proszek gaszący, z drugiej zaś strony przez silne oziębienie, wywołane rozszerzaniem się zgęszczonego kwasu węglowego. Z tego wynika, iż najlepszą jest gaśnica zawierająca zgęszczony kwas węglowy, gdyż łatwą jest w zastosowaniu, oszczędną i nie niszczy przedmiotów tak jak gaśnice zawierające płyn. Autor następnie wylicza kilka systemów gaśnic z płynami, wreszcie omawia pochodnie gaszące i pistolety-gaśniki. [K. Haerting, Chemiker, Berlin. „Feuerlöscher-Typen (Welcher Feuerlöschertyp ist für Stadtverwaltungen besonders empfehlenswert?) Berlin. Zeitschrift für Kommunalwirtschaft, 25 listopad, 1925, Nr. 22, str. 1288-1292].

Egzamin porucznika brygady strażackiej. Chicago. (Examen de lieutenant pour bri-

gade do pompiers). Pytania stawiane w Chicago na egzaminie dla poruczników brygad strażackich i najlepsze odpowiedzi na nie. Na tym egzaminie, pierwszym tego rodzaju w Stanach Zjedn., postawiono 5 głównych

pytań, zawierających piętnaście pobocznych. Tekst in-extenso pytań i odpowiedzi [„Examination for Lieutenant of Fire Patrol“. New York. Fire and Water Engineering, 19 sierpień 1925, str. 351 — 352, 374 — 375].

MIESIĘCZNIK

OWOAR ZWIĄZKU MIAST POLSKICH
MIESIĘCZNIK
I BIURO GOSPODARSTWA KRAJOWEGO

WYDAWCA: ZWIĄZEK MIAST POLSKICH
REDAKTOR: HENRYK ORTOWSKI

REDAKCJA I ADMINISTRACJA
WARSZAWA, PRĄDOWICKA 36, T. 10-11/11

Cena ogłoszeń	
1 linia na tydzień	20
10 linia	200
1 strona przez miesiąc	1000
15 linia	300
1 strona przez 3 miesiące	2500
1 strona przez 6 miesięcy	4500
1 strona przez rok	8000